

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Michaela Skořepová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Rada tří

Michaela Skořepová

Bakalářská práce

2011

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Praze dne 29. 3. 2011

Děkuji doc. Václavu Veberovi za vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a připomínky.

ANOTACE

Práce je věnována činnosti odbojové organizace Rada tří, obzvláště pak jejímu vojenskému veliteli Vojtěchu Lužovi a jeho synovi Radomírovi. Snaží se charakterizovat dobu ve které působila a ukázat podíl Rady tří na osvobození Československa. Přesahuje i do doby po roce 1948, kdy byla velká část jejích členů perzekuována.

KLÍČOVÁ SLOVA

odboj, protektorát, komunisté

TITLE

Activities of resistance group Race of free, mainly the fate of Vojtěch Luža and his son Radomír.

ANNOTATION

The work is devoted to the activities of resistance group Race of three, especially its army leader Vojtěch Luža and his son Radomír. It seeks to characterize the time, when it worked and show its part on the liberation. It continues after the 1948, when lot of members of the group were arrested.

KEYWORDS

resistance, protectorate, the communists

1. Úvod.....	7
2. Vznik odbojových organizací	9
3. Tisk a odboj.....	13
3.1. Kontrola tisku.....	13
3.2. Rušení novin a časopisů.....	20
3.3. Ilegální tisk.....	21
4. Hlavní členové Rady tří	24
5. Vojtěch Luža.....	27
5.1. Mládí Vojtěcha Luži	27
5.2. Vojtěch Luža – do okupace.....	28
5.3. Vojtěch Luža – okupace.....	32
5.4. Smrt Vojtěcha Luži a pomsta jeho syna	45
6. Poslední měsíce války.....	48
7. Po válce.....	55
7.1. Radomír Luža.....	55
7.2. Vyšetřování oddílu Generál Luža a Rady tří	60
8. Závěr	64

1. Úvod

Problematika československého domácího odboje v době druhé světové války zůstává stále živým tématem. Bohužel souborná syntéza dějin domácího odboje stále neexistuje. Snaha Výboru pro dějiny protifašistického odboje připravit v 60. letech trilogii dějin odboje byla přerušena normalizací, obnovená snaha v 90. letech o přípravu pentalogie na stejné téma byla ukončena likvidací Památníku odboje jako součásti Historického ústavu Armády České republiky v roce 1994, který byl fundovaný takovéto dílo připravit. Vyšla tedy jen část připravovaného sborníku „*Odboj a revoluce*“, ze kterého jsem čerpala.

O druhém protinacistickém odboji bylo sice sepsáno mnoho publikací, ale přesto se zde najdou bílá místa, jimž skoro vůbec nebyla věnována pozornost. Jedním z nepříliš popsaných témat jsou dějiny odbojové organizace Rada tří a osudy jejích členů. Zejména bych se chtěla zaměřit na život generála Vojtěcha Borise Luži a na jeho působení a názory před a po okupaci. Většina z hlavních účastníků organizace válku na rozdíl od něj přežila a mohla se po ní k situaci vyjádřit. Jeho jméno se sice v publikacích o odbojových skupinách často vyskytuje, ale jen okrajově. Například ve velmi zajímavém díle Jindřicha Pokorného „*Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*“ vydané v roce 2009 v Praze, není Lužova smrt vůbec zmiňována, i když skupina Parsifal s Radou tří úzce spolupracovala.

Význam generála Luži zůstal nedoceněn, ve většině studií je upřednostňován J. Grňa. I když mu samozřejmě neupírám jeho zásluhy, myslím si, že hlavním mozkiem Rady tří byl V. Luža. Bez jeho praktických vojenských zkušeností, jeho autority a dobrým kontaktům by skupina nemohla fungovat tak dobře, proto jsem se zaměřila hlavně na něj.

Výběr knih, materiálů a pramenů jsem konzultovala s doc. Veberem. Stěžejním dílem pro moji práci se stala vzpomínková kniha generálova syna a předního historika Radomíra Luži „*V Hitlerově objetí – kapitoly z českého odboje*“, která byla vydána v roce 2006 v Praze. Paměti R. Luži jsou v pohledu na otce díky jejich vztahu lehce neobjektivní, ale vzhledem k tomu, že s ním strávil dlouhý čas v ilegalitě, zúčastnil se osobně mnoha akcí v knize popisovaných. Měli

pravidelný písemný kontakt, takže znal velmi dobře jeho názory, mnoho dopisů je zde i citováno. Důležité také je, že se z části věnuje i historii protikomunistické rezistence v letech 1948 – 1989. V závěrečné části mé práce se budu věnovat hlavně poválečnému osudu generálova syna, který se stal přední osobností sociální demokracie v exilu a vyšetřování činnosti jeho odbojové skupiny Generál Luža v 50. letech. Stručně také nastíním životní příběhy ostatních členů Rady tří.

Jako další prameny od přeživších jsem použila knihu politického vůdce Rady tří Josefa Grni „*Sedm roků na domácí frontě*“ vydanou v Brně v roce 1968 a knihu Karla Veselého Štainera „*Cestou národního odboje*“ vydanou v Praze v roce 1947. Tyto knihy sice popisují situaci dosti přesně, ale opomíjejí zásluhy V. Luži. K. Štainer jeho zásluhy, myslím, že i díky svému silně levicovému smýšlení bagatelizuje. Vzhledem k tomu, že velká část publikací vyšla v letech 1948 až 1989, jsou informace v nich zkrácené a nebylo možné je plně využít.

V archivu bezpečnostních složek se mi podařilo najít vyšetřovací spis o oddílu Generál Luža a osobní složku Josefa Grni. Čerpala jsem také z fondů Poznatky z doby okupace a Správy vyšetřování StB.

Protože na našem území nebylo možno vést vojenskou partyzánskou válku, naše odbojové organizace se soustředily hlavně na zpravodajskou činnost, mezi níž bych zařadila i vydávání tiskovin, jak legálních, tak ilegálních. Proto jsem do své práce zařadila i kapitolu o tiskovinách vydávaných od druhé republiky do konce války.

2. Vznik odbojových organizací

Protinacistický odboj se začal formovat hned po odchodu prezidenta Edvarda Beneše do exilu z lidí jemu blízkých. Jednalo se hlavně o československé diplomaty kolem velvyslance Arnošta Heidricha a měli za úkol shromažďovat informace pro potřeby budoucího exilového vedení.

Jedním z prvních vzdorů byla hromadná likvidace vojenských písemností těsně před příchodem německé armády. Přestože tato akce neproběhla úplně všude, to nejdůležitější se podařilo zničit. Jednalo se zejména o písemnosti mobilizačního a zpravodajského charakteru a mnoho dalších tajných spisů. Zároveň se podařilo ukrýt menší množství lehkých zbraní před jejich odevzdáním okupantům.

Po přijetí mnichovského diktátu E. Beneš 5. října 1938 abdikoval a 22. října 1938 odešel do emigrace spolu s nejbližšími spolupracovníky a některými čelními představiteli politických stran. Zformoval exilovou vládu s centrem v Londýně a stal se jejím hlavním představitelem, díky respektu, který měl ve světových politických kruzích. Druhé exilové centrum se ustanovilo v Sovětském svazu, kde převládal vliv komunistů, v čele s Klementem Gotwaldem, podporovaným Stalinem.

Exilová vláda v Londýně reprezentovala Československo na mezinárodní scéně, mohla uzavírat mezinárodně platné smlouvy a jednat jeho jménem. Bez domácího odboje by ale nemohla exilová vláda fungovat, protože ten jí dodával legitimitu a byl hlasem okupované republiky. Díky strategickému umístění Československa v týlu nepřítelů, mohl domácí odboj dodávat důležité informace o plánech Němců. Vzhledem k nepříznivým přírodním podmínkám (žádné velké hory, lesy) nemohl odboj vést vojenskou partyzánskou válku, a proto se soustředil na zpravodajskou činnost. Aktivní zpravodajství zahrnovalo zprávy o nacistické válečné mašinérii z hlediska vojenského a hospodářského, o poměrech v Říši a Protektorátu a informovalo o záměrech nacistických špiček. Pro domácí odboj bylo ale hlavní zpravodajství pasivní, odbojáři se snažili získat informace, které by chránily podzemí a varovaly před akcemi

gestapa. Zpravodajský úspěch byl podmíněn rychlostí doručení zprávy, odboj využíval dvou možností: kurýrů a vysílaček. V první fázi se prosadila demokratická hnutí, protože komunisté od srpna 1939 do června 1941 následovali linii Kominterny a odboje se většinou nezúčastňovali.

Přípravy na domácí vojenský odboj se konaly na častých tajných schůzkách, na nichž bývalí českoslovenští vojáci diskutovali o nutnosti odporu proti okupantům. Díky těmto častým debatám se postupně začala vytvářet ilegální organizace Obrana národa. V krátkém časovém období se podařilo Obrance národa rozšířit na celé území Protektorátu a některé kontakty sahaly i na Slovensko. Cílem této organizace bylo připravit podzemní armádu, která by v případě vypuknutí války vyvolala ve vhodný okamžik ozbrojené povstání v českých zemích. Přestože Obrana národa byla postavena na vojenském principu, věnovala se i zpravodajské činnosti, zároveň se starala o organizování obchodů do zahraničí a také měla za úkol šíření ilegálních tiskovin. Členy byli vedle vojáků i sokolové, legionáři a další vlastenci. V čele stáli generálové Josef Bílý, Sergej Ingr a Sergej Vojtechovský. S. Ingr později odešel do zahraničí a generál Vojtechovský se stáhl do ústraní. Následně se stal hlavním velitelem generál J. Bílý. Obrana národa trpěla především nedostatkem zbraní, přesto byla schopna zmobilizovat až 90 tisíc mužů.

V polovině září 1939 uvažovala organizace o ozbrojeném povstání. Nepříznivý průběh války však akci nakonec neumožnil. Díky nedostatečné konspiraci, vojenské struktuře kopírující mírovou československou armádu a masovému charakteru se Obrana národa stala poměrně snadným terčem německých bezpečnostních složek.

Štábní kapitán František Fárek a Antonín Longa, bývalí příslušníci zpravodajského oddělení Hlavního štábu, si vytvořili vlastní zpravodajskou síť a udržovali spojení se svým bývalým nadřízeným plukovníkem Františkem Moravcem v Londýně. Tím si udrželi určitou nezávislost. Výjimečné postavení zastával předseda protektorátní vlády generál Alois Eliáš, který na jedné straně úzce spolupracoval s okupační mocí a na straně druhé věděl o mnohých odbojových aktivitách a podporoval je. Měl také velice úzké styky s Obranou národa, na jejímž vytváření se sám podílel. Převážně na diverzní činnost se soustředila skupina podplukovníků Josefa Mašína, Josefa Balabána a štábního kapitána Václava Morávka, jež působila také v rámci Obrany národa.

Nakonec však byla Obrana národa odhalena. Výsledkem rozsáhlého zatýkání na přelomu let 1939 a 1940, které postihlo několik tisíc osob, bylo vážné narušení této organizace. Podařilo se jí však ještě z větší části odbojovou činnost obnovit. Hlavním velitelem se stal generál Homola, v Čechách se ujal velení generál Václav Šára, na Moravě generál Rudolf Hošek a v Praze plukovník Jaroslav Lisý. Organizace i nadále sledovala původní cíl, tj. přípravu povstání, i když bylo zřejmé, že válka bude trvat déle, než se počítalo. Navíc se podařilo navázat spolupráci s dalšími odbojovými skupinami a vytvořit centrální vedení domácího odboje. Další vlna zatýkání v roce 1941, jehož obětí se stali hlavně vyšší velitelé, však znamenala pohromu. Obrana národa byla rozbita a jako celek se jí už nikdy nepodařilo obnovit.

Teror po nástupu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha v září 1941 a po jeho smrti v červnu 1942 dočasně odboj v protektorátu ochromil. Nebylo snadné obnovit zpřetrhaná spojení a najít náhradu za popravené a uvězněné. Až po určité době vznikaly nové odbojové skupiny, opět s účastí vojáků. Neměly již ale ryze vojenský charakter a neovládaly celou oblast protektorátu.

Na přelomu let 1942 a 1943 se zformoval Přípravný revoluční národní výbor v čele s historikem Kamilem Kroftou, básníkem Jaroslavem Kvapilem a právníkem Emilem Lánym. Do vojenské složky výboru, který působil především v Čechách, se zapojily zbytky Obrany národa vedené zemským velitelem generálem Zdeňkem Novákem. Znovu se podařilo vybudovat základy pro ozbrojené vystoupení, ke kterému mělo dojít na konci války. Avšak v létě 1944 byli všichni vedoucí činitelé Přípravného národního revolučního výboru uvězněni a organizace tak vyřazena tak z činnosti.

Od podzimu 1942 se vytvářel Přípravný revoluční výbor, přejmenovaný počátkem roku 1944 na Jaro a později nazvaný Rada tří. Tato organizace působila hlavně na Českomoravské vrchovině a její vedení tvořili Josef Grňa, Josef Císař a generál Vojtěch Luža. Posledně jmenovaný byl vojenským velitelem Rady tří a počítalo se s ním také jako s velitelem vojenského odboje v celém protektorátu. Ani tato organizace nestihla rozvinout své záměry, při jejichž realizaci se již počítalo hlavně s partyzánskou válkou. Generál Luža zahynul v říjnu 1944,

Josef Císař byl krátce nato zatčen. Rada tří se pak reorganizovala na volné sdružení samostatně působících odbojových skupin a partyzánských oddílů.

V roce 1944 bylo vysazeno také několik skupin československých výsadkářů ze zahraničí, kolem kterých se zformovaly odbojové organizace. Nejrozsáhlejší byly kolem výsadku Barium v severovýchodních Čechách a výsadků Clay a Carbon na jihovýchodní Moravě. Zatímco první byla rozbita, zbývající se udržely až do konce války. V roce 1945 neexistovala skupina ovládající větší území, v regionech se však menší organizace udržely. V květnu 1945 však sehrála největší úlohu Česká národní rada stojící v čele Pražského povstání, jejíž vojenskou složkou bylo velitelství Bartoš vedené generálem Karlem Kutlvašrem. Bojů v Praze se přitom účastnila řada bývalých československých vojáků, z nichž někteří v povstání padli.

Uvedená fakta dokazují, že českoslovenští vojáci se aktivně zapojili do odboje a vytvořili významné ilegální organizace.

Rozsah vojenského odboje naznačují početní ztráty vyšších důstojníků. Ze 137 generálů, kteří sloužili v československé armádě k 1. září 1938, jich během okupace bylo popraveno, zemřelo v koncentračním táboře nebo padlo 24, tj. každý šestý (navíc 2 zemřeli na následky války). Další 17 generálů bylo kratší či delší dobu vězněno. Značné oběti utrpěli i důstojníci generálního štábu, tj. absolventi prestižní Vysoké školy válečné. Z celkového počtu 408 osob sloužících k 1. září 1938 jich různým způsobem přišlo o život 62. Procentuálně nejvyšší byly přitom ztráty plukovníků generálního štábu, z nichž zahynul každý pátý.¹

---

¹ Armádní technický magazín, roč. 34, 2002, č. 12, s. 41. – 42

3. Tisk a odboj

Za protektorátu Čechy a Morava existoval tisk legální, ten vycházel na okupovaném území se souhlasem okupačních a protektorátních úřadů, tisk ilegální, vydávaný odbojem a tisk zahraniční československé emigrace. Legální tisk v zahraničí i doma se lišil podle toho, která politická skupina ho vydávala. Český tisk vycházel i pro českou menšinu v obsazeném pohraničí a české dělníky nasazené v Německu. V protektorátu byla pro legální tisk určena v podstatě dvojí linie a to jednak pro tisk vydávaný českými, jednak německými institucemi. V době okupace musel legální tisk vyjadřovat vůli nacistického Německa a protektorátní vlády, musel pracovat v jejich politické linii, jinak vůbec nemohl existovat.²

Protektorátní tisk nebyl a nemohl být projevem svobodné vůle utlačovaného národa. Byl usměrňován a řízen v tendencích okupačního režimu a směrnic okupačních úřadů. Legální tisk tak byl nástrojem okupanta, přičemž rozhodující úlohu při jeho vydávání měla cenzura. Legální protektorátní tisk byl také přirozenou součástí kolaborace v protektorátu, kolaborující žurnalisté se snažili v novinách i ostatním tisku ovlivnit český národ proněmeckým směrem. Lidé o tom věděli a oficiálním tiskem se nenechávali ovlivňovat, díky tomu klesl za okupace zájem o oficiální tiskoviny.

3.1. *Kontrola tisku*

Po celé období okupace platí rakouský tiskový zákon, který byl v platnosti od roku 1863 a byl pouze novelizován podle vládnoucího režimu. Nacisté využili ke svému prospěchu i zákon o mimořádných opatřeních z roku 1936, který nařizoval v případě branné povinnosti cenzuru a umožňoval zákaz tisku periodik, která svým obsahem mohla ohrožovat zájmy státu. Tento zákon byl původně přijat díky nebezpečí, které vzniklo z expanzivní nacistické politiky. To ale nacistům nebránilo, aby po vzniku protektorátu Čechy a Morava platnost tohoto zákona prodloužili a mohli tak právně ospravedlnit vlastní cenzuru.

---

² PASÁK, Tomáš: *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích v letech 1939-1945*. Praha 1980, s. 45.

V době vyhlášení druhé mobilizace, 23. září 1938, byla vytvořena Ústřední cenzurní komise. Ta byla podřízena přímo ministerstvu vnitra. Měla vykonávat cenzuru tisku, zásilek, telegramů, provozu radiotelegrafických zařízení, divadel a filmů. Stav branné pohotovosti státu byl ukončen 28. února 1939, tímto dnem byla ukončena i činnost komise. Cenzura ale nezanikla.

Cenzura měla hlavně zamezit, aby Němci nemohli čerpat z českého tisku záminky k pohrůžkám a obviňování. Během Syrového vlády přešel úřad kontrapropagandy šéf vojenské kontrašpionáže a proměnil jej v doménu tajné služby. Po zrušení úřadu v červnu 1940 přecházeli zpravodajští důstojníci často do oddělení cenzury.³

Dne 1. března vstoupil v platnost „Souborný přehled pro tiskovou přehlídku“, který cenzurní praxi ještě zvýraznil. Cenzuru vykonávali úředníci tiskové dozorcí služby, kteří byli přímo v redakcích novin. Výkon a řízení cenzury bylo svěřeno v prosinci 1938 tiskovému odboru předsednictva ministerské rady, v jehož čele stál Zdeněk Schmoranz. V prosinci 1938 byla cenzura zosťřena a začala být vykonávána přímo v redakcích denních listů a vydavatelstvích novin a časopisů. V tisku se už nesměla objevovat bílá místa, která svědčila o zásahu cenzury, byla zakázána kritika vládních představitelů, reforem či zveřejňování vojenských informací.

Vláda se po Mnichovu snažila zlikvidovat levicový ráz našeho tisku, již v říjnu došlo k zastavení veškerého komunistického tisku, zastaveny byly i vládní Pražské noviny, legionářský tisk a významné Pražské německé listy.⁴

Usměrňování českého tisku Němci začalo hned 15. března 1939, kdy se byli Emil Hácha a František Chvalovský nuceni zavázat, že ve veřejných projevech v tisku a rozhlase bude zachována zdrženlivost. 17. března 1939 byla vydána směrnice o nové organizaci tiskové služby. Podstata nově vzniklého Ústředí tiskové služby při tiskovém odboru prezidia ministerské rady spočívala v tom, že tisková dozorcí služba byla vykonávána prostřednictvím tiskových dozorcích úředníků, kteří byli dosazeni přímo do redakcí denních listů. Odpovědnost za výkon tiskové

---

³ DOLEJŠÍ, Vojtěch: *Noviny a novináři*. Praha 1963, s. 39

⁴ DOLEJŠÍ, Vojtěch: *Noviny a novináři*. Praha 1963, s. 366.

dozorčí služby převzal Zdeněk Schmoranz. Řízení služby bylo stejné, jako předtím, ale teď se úřad dostal také pod kontrolu okupačních míst. Obdobně jako na německém území i v protektorátu působilo v rámci okupační správy několik složek, které protektorátní média přímo řídily nebo se uplatňovaly při formování jejich obsahu.

Tisk byl sledován nejen tiskovým odborem předsednictva ministerské rady, ale také oddělením pro tisk při kulturně politickém oddělení úřadu říšského protektora, dále gestapem a bezpečnostní policií. Zodpovědnost za tisk mělo také protektorátní ministerstvo vnitra a jeho orgány, zejména policejní ředitelství.

V řízení sdělovacích prostředků mělo výsadní postavení kulturně politické oddělení říšského protektora. To se uvnitř dělilo podle struktury médií na referáty pro tisk, rozhlas a film. Důležitost oddělení potvrzoval i počet jeho zaměstnanců, oddělení mělo jeden z nejvyšších počtů zaměstnanců v nacistické okupační správě.

V Praze byla také zřízena prozatímní služebna pro tisk z příkazu Říšského tiskového úřadu. Ta byla podřízena šéfu civilní správy německého okupačního velitelství.

24. března 1939 byl vydán šéfem civilní správy při vrchním velitelství armádní skupiny III. Konradem Henleinem výnos o „zajištění pořádku v tisku.“ Výnos schvaloval nová opatření v tisku a dále zakázal zcizovat podniky vydávající tiskoviny. Jakákoli změna stavu tiskovin vyžadovala schválení představitele německé civilní správy a také šéfem civilní správy. Týkalo se to změn ve způsobu vycházení tisku, tvoření příloh i rozsahu časopisů. Také založení nebo opětovné vydávání zastavených tiskovin musel schválit Konrad Henlein.⁵

Již koncem března vydal tiskový odbor předsednictva ministerské rady nařízení zakazující to, aby se v tisku objevovaly teoretické úvahy o novém státoprávním uspořádání.

Bylo to hlavně z důvodu, aby si lidé zvykli na stávající situaci v Protektorátu. Němci se od počátku okupace snažili o úplné podřízení tisku německému vlivu. Karl von Gregory,

---

⁵ PASÁK, Tomáš: *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích v letech 1939-1945*. Praha 1980, s. 50.

pozdější přednosta kulturně politického oddělení úřadu říšského protektora, prosadil trojstupňovou cenzuru českého tisku. Zároveň vydal povolení k činnosti organizace Národního svazu novinářů. K připoutání českých novinářů k novému režimu měl sloužit i zájezd novinářů do Německa na jaře 1939. 29. března 1939 byla při okresních úřadech zavedena nová funkce tiskových referentů. Na místa referentů byli dosazeni bývalí důstojníci, z nichž někteří byli členové Obrany národa. Tito důstojníci pak dál předávali informace přes francouzský konzulát dál do zahraničí. Němci o jejich činnosti ale věděli a v srpnu 1939 byla část referentů a vedoucí tiskového odboru Zdeněk Schmoranz pozatýkáni.⁶

31. března přijal Výbor Národního souručenství usnesení, které zavazovalo tisk službou Národnímu souručenství. Všechny deníky vycházely s označením „List Národního souručenství“ a s tímto titulem vycházely až do 8. srpna 1940. Po tomto datu vycházely pod označením List Národního souručenství jen Národní listy, Národní politika, Národní střed, Národní noviny, Lidové noviny a některé deníky v krajích.

4. dubna 1939 se prezident Hácha sešel s delegací Národního svazu novinářů. Delegation složila prezidentovi slib, že bude sloužit blahu vlasti a bude se snažit o zachování a pěstování úcty k německému národu.

Od počátku se okupanti snažili získat české novináře ke spolupráci, na počátku se k nim připojili jen novináři soustředění kolem Vlajky, Árijského boje, Štítu národa a jiných jim podobných časopisů. Tyto časopisy byly extrémně nacionalistické a protižidovské, na veřejnost měly minimální vliv. To si Němci uvědomovali a snažili se získat novináře z hlavních periodik. Okupace umožnila radikální vzestup těm novinářům, kteří zastávali stanovisko česko-německého smíření a konečného splynutí.

Po vytvoření Protektorátu bylo vydáno zvláštní opatření pro denní tisk, které zakazovalo podávat zprávy o umístění německé armády. Zakázány byly zprávy o sebevraždách, které souvisely se změnou režimu, zákaz se týkal i jakýchkoliv zmínek o činnosti gestapa. Také byla

---

⁶ DOLEJŠÍ Vojtěch: *Noviny a novináři*. Praha 1963, s. 364.

vyhlášena přísná cenzura fotografií. Výrazně bylo omezeno i zahraniční zpravodajství. Pro tento účel byli dosazeni do ČTK němečtí úředníci.

K českým a světovým událostem vyjadřovala německé stanovisko PZD (Prager Zeitungsdienst), tisková korespondence blízka úřadu říšského protektora, která byla vydávána každodenně.⁷

Do čela skupiny tisk úřadu říšského protektora byl 12. června 1939 jmenován Wolfgang Wolfram von Wolmar. Ten byl v roce 1934 vyhoštěn z Československa pro nacistickou činnost, později působil v Berlíně jako referent v tiskovém úřadu ministerstva vnitra. Již v den, kdy nastoupil do svého úřadu, začalo zatýkání šéfredaktorů českých listů. Aktivně se také podílel na likvidaci Schmoranzovy skupiny.

Po vzniku Wolframova úřadu začaly tzv. pravidelné tiskové konference. Konaly se jednou týdně pro denní tisk a jednou měsíčně pro týdeníky. Konferencí se účastnili šéfredaktoři novin a dostávali zde pokyny, jakým směrem mají orientovat zpravodajství.

Pokyny pro noviny vydával hlavní referát „Tisk“ přímo na tiskových konferencích nebo prostřednictvím stálé služby tiskového odboru. Oddělení Wolframa von Wolmar bylo nejvyšším cenzurním úřadem pro český tisk, přímo von Wolmar rozhodoval, v jakém smyslu mají být komentovány politické události. Novinové články podléhaly nejdříve české cenzuře a ta se ve sporných případech dotazovala německého tiskového referátu.

Tiskový odbor předsednictva ministerské rady vydával každodenní pokyny pro tisk.

Ty podrobně určovaly, jak má tisk psát, které důležité události zvýrazňovat a které potlačovat. Pokyny byly vydávány pravidelně až do konce okupace.

---

⁷ KONČELÍK, Jakub – KOPLOVÁ, Barbara – KRYŠPÍNOVÁ, Jitka: *Český tisk pod vládou Wolframa von Wolmara*. Praha 2003, s. 469.

Pro krajský tisk vydával tiskový odbor zvláštní korespondenci, která obsahovala předtisknuté články do regionálního tisku. Tyto články byly zveřejňovány jako redakční a nesmělo se informovat o jejich oficiálním původu.

Tisková dozorčí služba s ústředím v Praze a pobočkami v Plzni, Brně, Olomouci a Moravské Ostravě, musela kontrolovat materiál připravený k tisku. Úředníci této instituce, domácí cenzori, byli osobně odpovědní za obsah tisku. Odpovědnost za obsah tisku nesly i okresní úřady prostřednictvím zvláštních tiskových referentů.

Česká legální žurnalistika se postupně dostala, jak už bylo řečeno, pod kontrolu pěti institucí: tiskového odboru předsednictva ministerské rady, protektorátního ministerstva vnitra a jeho orgánů, kulturně politického oddělení úřadu říšského protektora, gestapa a německé bezpečnostní policie. Novináři se podle nařízení měli snažit vytvářet veřejné mínění, které by mělo být smířené se začleněním Čech a Moravy do říše.

Na jaře 1939 vznikla také pražská novinářská skupina, na jejímž vzniku se podíleli Dr. František Bauer, Jaroslav Jelínek a Bohumil Laušman. Cílem této skupiny bylo informovat spolehlivé novináře o akcích Politického ústředí a jejich prostřednictvím tak ovlivňovat český tisk. Skupině se po určitou dobu dařilo držet české noviny mimo přímý vliv Němců a omezovat v nich moc kolaborujících novinářů. Zařídila také zvolení Dr. Bauera do čela Národního svazu novinářů v červnu 1939. Bauer prosadil sjednocení českých novinářských spolků a také z fondů svazu platil židovské a komunistické novináře, kteří museli být předtím ze svazu vyloučeni. Na Bauera bylo donášeno protektorátním úřadům, a proto byl na rozkaz Němců ze své funkce odvolán v červnu 1940.⁸

Po napadení Polska, 1. září 1939, byly vydány zvláštní pokyny o vojenské cenzuře. Zveřejňovat se směly jen zprávy, které přinesla německá tisková agentura DNB. Bylo zakázáno zveřejňovat informace o vojenských operacích, výzbroji armád a ztrátách na lidech.

---

⁸ BAUER, František: *České noviny za války*. In: *Šest let okupace Prahy*. Praha 1946, s. 74.

17. září bylo vydáno nařízení, které přesně určovalo úkoly a postavení tisku ve veřejném životě. Nazývalo se Soudobý přehled pokynů pro tiskovou přehlídku a bylo určeno výhradně pro český tisk. Tento dokument byl tajný a byli s ním obeznámeni jen šéfredaktoři a cenzoři. Podle nařízení se cenzura začala vztahovat na články politické, hospodářské, kulturní, sportovní i inzertní část novin či časopisů, na fotografie i na statistiku. Nařízení platilo po celé období okupace a bylo postupně doplňováno o další a další pokyny.

Šéfredaktoři a úředníci tiskové dozorcí služby byli odpovědní za dodržování vydaných pokynů. Jakékoliv porušení nebo obcházení pokynů by mělo vážné následky nejenom pro ně samé, ale i pro uvedený list. Nerozhodovalo přitom, zda chyba vznikla úmyslně, z nedbalosti nebo omylem. Nařizovalo se i o čem přesně se v tisku nesmí psát, např. o hospodářských otázkách, cenách, stávkách, výlukách, ilegálním hnutí aj. Samozřejmě byl zakázán i jakýkoliv pokus o kritizování říše, sociálních, kulturních či hospodářských poměrů v ní, osoby říšského protektora nebo protektorátní vlády. Cenzura se dokonce vztahovala i na citace projevů Adolfa Hitlera a výtahů z jeho knihy Mein Kampf. Panovala totiž obava, aby citace vytržené z kontextu nepůsobily v opačném smyslu.

21. září byla vydána směrnice pro šéfredaktory, která nařizovala, jak psát o konkrétních událostech doma a v zahraničí. Například veškerou vinu za utrpení ve Varšavě měl tisk přičíst Anglii.

Politické rubriky českých periodik byly vzhledem k omezeným informacím i cenzurním opatřením téměř shodné. Vlastní novinářská tvorba se soustředila hlavně do rubrik kulturních, v nichž mohli autoři hlavně na počátku okupace naznačit mnohé, co nemohli svobodně psát v jiných částech listu.

Z počátku okupace bylo dost novinářů, kteří se snažili cenzuru obcházet, vycházeli články, jejichž pravý smysl se dal poznat až při četbě mezi řádky. Utužením cenzury a zatýkáním novinářů však tyto projevy odporu postupně mizely a objevovaly se již zcela ojediněle. Někteří redaktoři nebyli zapojeni do odboje, ale přesto se vyhýbali psaní loajálních a kolaboračních článků.

Tlak okupace se projevil i ve snížení počtu vycházejících časopisů. Některé časopisy byly úředně zastaveny, jiné byly sloučeny s jinými časopisy.

Obyvatelstvo si bylo vědomo vlivu okupantů na tisk a ztrácelo o něj zájem a tento nezájem se postupem času zvyšoval. Občas docházelo i k přímému bojkotu tisku, jako například v září 1941.

Hlavním úkolem propagandy bylo vytvořit dojem, že většina obyvatelstva protektorátu je seznámena s novou politickou realitou a hlavně, že s ní souhlasí a podporuje ji. Tato kampaň měla podlomit pozici domácího hnutí odporu a komplikovat pozici exilové vlády.

V roce 1942 byl zřízen Úřad lidové osvěty podléhající předsedovi protektorátní vlády. V jeho čele byl Emanuel Moravec, který byl zároveň ministrem školství. Moravec, před okupací plukovník v armádě a uznávaný odborník, uznával nacistickou tezi o nadřazenosti německého národa a tím pádem i německé kultury nad českou. Na Moravcově vzestupu pracovala od roku 1940 skupina branné propagandy armádního zmocněnce u říšského protektora. Moravec sepisoval zprávy z bojiště, které otiskovalo mnoho novin. Moravec měl i velký vliv na aktivistické novináře. Pod jeho pravomoc přešel veškerý český tisk, v něm propagoval a prosazoval bezvýhradnou oddanost nacistické ideologii. V červnu roku 1942 se Úřad lidové osvěty přeměnil na ministerstvo a pod jeho vliv a správu definitivně přešli otázky tiskové. Tiskový odbor byl vyčleněn z vlády a stal se součástí ministerstva lidové osvěty.

3.2. Rušení novin a časopisů

Základna českého tisku se tak během okupace neustále zužovala. Na počátku okupace vycházely ještě všechny české denní noviny, které vycházely za druhé republiky. Týdeníky a jiné časopisy byly hned od příchodu okupantů redukovány.

Od roku 1941 byl podstatně omezován v legálním tisku rozsah časopisů, zakazovalo se používat lepší druh papíru, v roce 1941 se již projevoval nedostatek papíru, který vedl k redukci českých deníků. V květnu 1941 byly zastaveny Národní listy, Expres, Pražský list, Telegraf,

Moravská orlice a Národní noviny.⁹ 7. května 1941 bylo vydáno vládní nařízení o úpravě poměrů v českém tisku. Na jeho základě mohlo předsednictvo ministerské rady určovat termín vydání tiskovin, rozsah časopisů, stanovit výši nákladu a zastavovat vydání tiskovin. Předsednictvo vydávalo také povolení k vydávání nových tiskovin, či k ustanovení šéfredaktorů a odpovědných redaktorů.

30. května byla vydána vyhláška, která stanovila nejvýše přípustný náklad tiskovin, v jejímž důsledku zaniklo v roce 1941 623 titulů českého tisku .

V letech 1939-1945 bylo úředně zastaveno přibližně 1887 českých novin, časopisů a úředních věstníků. S postupem Spojenců se vydávání tiskovin neustále ztěžovalo.

V srpnu a září 1944 došlo k další velké redukci novin. Tehdy byly pro nedostatek papíru zastaveny deníky Národní střed, A-Zet, Český deník, Večer, Moravské slovo a Národní práce.

V roce 1945 se projevoval značný nedostatek surovin a denní tisk vycházel pouze o dvou stranách.

Na konci války vycházelo z denních listů jen 11 titulů: Lidové listy, Lidový deník, Národní práce, Národní politika, Národní střed, Polední list, Večerní české slovo, Venkov, Lidové noviny, Moravské noviny a Nová doba.¹⁰

3.3. Ilegální tisk

Možnosti zkompletovat sbírku ilegálních tisků z doby okupace jsou omezené, přehled o počtu ilegálních tiskovin neexistuje. V okupačních a protektorátních fondech zůstaly jen ty tiskoviny, které se dostaly do rukou úřadům. Vedle nich kolovaly také tiskoviny, které úřadům unikly a lidé je mají ve svých soukromých archívech. Nejpřístupnější fondy ilegálního tisku jsou

---

⁹ JÍLEK, Viktor: *Dějiny československé žurnalistiky od svého počátku do roku 1945*. Olomouc 2002, s. 26.

¹⁰ BERÁNKOVÁ Milena – KŘIVÁNKOVÁ, Alice – RUTTKAY, Fráňo: *Český a slovenský tisk v letech 1918 - 1944*. Praha 1988, s. 239.

do roku 1941, protože do této doby měly sledování tiskovin v pravomoci protektorátní úřady, později byly sledovány nacistickými okupačními orgány, zejména gestapem. Dokumenty bohužel nejsou opatřeny údaji jako je datum, místo nálezu a výsledek šetření o původcích.

Z letáků a tiskovin z druhé republiky je vidět snaha o udržení demokracie a státní samostatnosti. Tiskoviny jdoucí dále v hledání perspektiv pokládají za nejdůležitější udržet stát neutrální. Mnoho z nich vůbec neuvažuje o okupaci zbývající části Československa. Až na vzácné výjimky se letáky obrací jen k českému obyvatelstvu a o situaci na Slovensku se nezmiňují. Protifašistické letáky se snaží přesvědčit obyvatele o nutnosti jednoty, například ty komunistické vidí pevnou základnu především v dělnictvu. Představa budoucnosti je daleko optimističtější, než by ukazoval vývoj. Některé připouštějí možnost existence demokratického Československa obklopeného nacistickým Německem a jeho spojenci¹¹, ale tato myšlenka se mi zdá velmi naivní. Většina ilegálního tisku podléhá nepravdivým iluzím o připravenosti demokratických i fašistických států na válku. Demokratické přeceňuje a fašistické podceňuje. Uvádí například slovo generála Gerarda, že Maginotova linie je nedobytná a že nebezpečí útoku ze vzduchu je přeceňováno. Nejčastěji se v ilegálním tisku z druhé republiky objevuje téma Mnichovské zrady, obavy z likvidace demokratických práv a svobod a strach z války. Letáky a tiskoviny jsou zaměřeny hlavně na Československou republiku. Právě v této době se vytvářely zárodky odbojových organizací. Po okupaci nastal obrat ke sledování zahraničních událostí a hlavně utvoření exilové vlády.

Časopisy, které vycházely od 15. března 1939, se snažily o zachování zdání normality a udržovaly si informativní ráz. Do vypuknutí války přinášely zprávy převzaté ze zahraničního tisku, jak západoevropského, tak sovětského. Výběr zpráv byl prováděn tak, aby byly patrné sympatie zahraničí k okupované republice a odhodlání bojovat proti nacistům.

Legálně vycházející tisk už tedy nemohl plnit úkoly, které plnil v demokratické společnosti, ale naopak začal zamlčovat, lhát a nepřinášel potřebné informace. Od počátku musel

---

¹¹ PEKÁREK, Bohumil. *Odboj a revoluce. Studie. Přehled dochovaných ilegálních tisků v českých zemích z období od 30.9. 1938 do 14.3. 1939.* díl I. Praha. 1969. s. 4

plnit nařízení okupantů, hlavně v oblasti politické, hospodářské, sociální i kulturní. Postupně stále víc přebíral úlohu poslušného nástroje okupantů. Úlohu hlasu opozice musel tedy převzít tisk ilegální. Ale ani ilegální časopisy a letáky nepřinášely objektivní informace, nýbrž ovlivňovali obyvatele v duchu vydavatele. Zprávy, které přinášel ilegální tisk, byly voleny stejně jednostranně jako v cenzurovaném legálním tisku. Ilegální tisk se, kromě toho že poskytoval informace, mnohdy stal i impulsem k organizaci ilegálního hnutí odporu. Kolem skupin, které vydávaly ilegální tiskoviny, se od počátku formovaly organizační struktury pozdějšího odbojového hnutí. Hned na počátku okupace začal vycházet časopis *V boj*, který se stal nejrozšířenějším a nejčtenějším ilegálním časopisem. Časopis vycházel pravidelně a měl rozsah 10-12 stran. Začal vycházet v květnu 1939, jeho redakci a kolportáž zajišťovala ilegální skupina Družstvo v prvním sledu, složená z aktivistů bývalého Svazu československých záložníků (vesměš bývalých legionářů) a udržující úzké kontakty s Obranou národa i s Politickým ústředím a PVVZ. Od května do listopadu roku 1939 vycházel ve značném nákladu (až 7 tisíc výtisků) a měl i své venkovské mutace. Čelil dezinformacím nacistického a protektorátního tisku a přinášel původní články a komentáře k vnitropolitickým i mezinárodním událostem. Ke spolupracovníkům listu patřili mnozí významní novináři (Z. Bořek-Dohalský), básníci (přispíval sem mj. F. Halas) a výtvarní umělci (V. Preissig a M. Marešová). V listopadu 1939 bylo Družstvo v prvním sledu zlikvidováno gestapem, ve vydávání časopisu *V boj* pak pokračovaly nezávisle na sobě dvě různé odbojové skupiny (tj. pod stejným názvem paralelně vycházely dva ilegální časopisy): tzv. spořilovská skupina, vedená I. Bernáškovou a V. Preissigem, a skupina důstojníků z Obrany národa. V září 1940 byla spořilovská skupina rozbita gestapem a krátce poté přestal vycházet i její časopis (poslední číslo vyšlo na přelomu let 1940–1941). Časopis *V boj* vydávaný Obranou národa vycházel až do podzimu 1941 jako mluvčí Ústředního vedení odboje domácího.

Novinářská skupina Politického ústředí vydávala Českého kurýra. Veliké popularitě se u lidí těšily tzv. detektivky, což byly sešity, na jejichž první straně byl úryvek z detektivky a od počátku druhé strany až do konce byly informace z odboje. Dále vycházel ještě časopis Signál, jehož vydávání také organizovalo Politické ústředí. Jen sporadicky vycházelo Rudé právo a mezi lidmi byla šířena spousta letáků. Ilegální časopisy vycházely pravidelně do první heydrichiády.

4. Hlavní členové Rady tří

V této kapitole bych chtěla stručně představit čelní představitele Rady tří. Vojtěcha Lužu jsem vynechala, protože se mu budu věnovat v samostatné kapitole.

Josef Grňa se narodil v roce 1897 v Předklášteří u Tišnova. Absolvoval práva na bratislavské univerzitě v roce 1932. Původně pracoval jako úředník finanční prokuratury v Brně a od roku 1938 jako profesor správního práva na brněnské technice, věnoval se hlavně procesnímu právu a redigoval Časopis pro právní a správní vědu. Byl členem Sociální demokracie a od druhé poloviny 30.tých let se angažoval v hnutí na obranu republiky. V letech 1939-1941 byl vedoucím představitelem odbojové organizace Petiční výbor „Věrní zůstaneme“ na Moravě. 2. října 1941 se mu podařilo utéct před gestapem a přešel do ilegality. Během války navázal spolupráci s organizací V. Luži a v létě 1944 se podílel na založení Rady tří a stal se jejím politickým vůdcem. Po válce se J. Grňa sešel se svou ženou, která byla již od října 1942 vězněna v internačním táboře ve Svatobořicích. Znovu vstoupil do sociální demokracie a stal se předsedou Svazu národní revoluce, což bylo sdružení bývalých odbojářů, které ale nemělo žádnou faktickou moc. Po roce 1948 byl odstraněn z veřejného života a v letech 1950-1952 byl vězněn. Rehabilitován byl se značným zpožděním až v roce 1965. V roce 1949 napsal knihu Sedm let na domácí frontě, která byla vydána až v roce 1968, tedy rok po jeho smrti.

Karel Štainer se narodil se v roce 1906 ve Vídni a vystudoval vojenskou akademii v Hranicích na Moravě a Vysokou válečnou školu v Praze. Ve 30.tých letech sloužil jako dělostřelecký důstojník v různých posádkách a dosáhl hodnosti kapitána generálního štábu. Na začátku okupace ho státní správa převedla do působnosti Ministerstva školství, ale již o rok později přešel do ilegality. Do rozbití Obrany národa a Petičního výboru „Věrní zůstaneme“ se soustředil hlavně na zpravodajskou a diverzní činnost v rámci organizací. Po zátazích na tyto skupiny navázal spojení s generálem Lužou a podílel se na budování organizace Rada tří. Po Lužově smrti se stal jejím vojenským velitelem. Spolupracoval s revolučním oborovým hnutím a Českou národní radou a podílel se na přípravách květnového povstání. Po válce, hned v roce 1945, vstoupil do KSČ. Do roku 1946 zastával místo zemského velitele bezpečnosti na území

Čech, později se stal velitelem pluku a nakonec důstojníkem generálního štábu. Již v roce 1947 napsal memoáry Cestou národního odboje, jeho později napsaná kniha Ožily lesy vydána nikdy nebyla. V roce 1949 byl sesazen z funkce, pravděpodobně proto, že i na komunisty byl moc populistický. Vězněn byl v letech 1949-1953, po návratu pracoval ve stavebnictví. Po propuštění z vězení přehodnotil své komunistické přesvědčení. Stejně, jako J. Grňa se v roce 1965 dočkal rehabilitace. I v ilegalitě mezi ním a generálem Lužou panovaly ideové spory. Po válce tvrdil, že před generálem úmyslně tajil informace, protože ten je předával buržoazním skupinám kolem generála Nováka a velvyslance Arnošta Heidricha. Po Sametové revoluci měl být povýšen na generálmajora, ale vzhledem k jeho komunistické minulosti se tak nestalo. Zemřel v roce 1993

Josef Robotka se narodil v roce 1906 ve Velké Bíteši a vystudoval v roce 1927 Vojenskou akademii v Hranicích a později přešel na Vysokou válečnou školu, kterou dokončil v roce 1938. Po vystudování nastoupil v hodnosti kapitána generálního štábu na košické vojenské velitelství a později byl přemístěn do Spišské Nové Vsi. Po okupaci Československa se stal vedoucím členem Obrany národa na Jižní Moravě. Po vlnách razíí gestapa v této organizaci začal spolupracovat s okruhem lidí kolem generála Luži a budovat základy Rady tří. Měl široký rádius působení, působil jako kurýr a spojka ve styku s různými odbojovými organizacemi, například s Císařovou skupinou Modrý kruh-Avala. Důležitá byla také trvalá spolupráce s Parsifalovci v Praze. S partyzánskými oddíly Rady opakovaně vstupoval do bojových akcí. Po válce působil do roku 1947 na velitelství třetí vojenské oblasti v Brně. Za odměnu za jeho zásluhy během odbojové činnosti byl poslán na Vyšší akademii generálního štábu K. J. Vorušilova v Moskvě. Netajil se však svým záporným názorem na stalinismus a proto byl po roce 1948 okamžitě vyhozen v hodnosti podplukovníka z armády. Od té doby byl stále sledován Státní bezpečností. V roce 1949 odešel jednoho na večer ze svého domu ve Velké Bíteši, manželce Heleně řekl, že má s někým schůzku a že se vrátí za půl hodiny. Místo člověka, s nímž se měl sejít, na něj čekala Tajná policie s autem. Jeho žena dlouho nemohla zjistit, co se s ním stalo a když zjistila, že je ve vazbě, nebylo jí řečeno, z čeho je obviněn. V roce 1950 se jí podařilo navštívit ho ve vězení. Byli pod přísným dohledem a on jí nesměl říct, že byl odsouzen tajným vězeňským tribunálem. Po určité době dostala jen balík s jeho šaty. J. Robotka byl odsouzen za velezradu a v roce 1952 oběšen. V roce 1990 byl posmrtně rehabilitován a povýšen

do hodnosti generálmajora.

Josef Císař se narodil roku 1898 v Bílém Újezdě u Nového města nad Metují. Před válkou působil na vedoucím místě v tiskařských a nakladatelských podnicích Novina. Spoluzaložil a v letech 1943-1944 vedl odbojovou skupinu Avala, spolupracoval také se sborem dobrovolných hasičů a s myslivci. V roce 1944 přešly skupiny jím vedené do organizace V. Luži a vytvořily tak Radu tří, kde se J. Císař stal spolu s V. Lužou a J. Grňou třetím vedoucím členem organizace. 2. listopadu 1944 byl zatčen gestapem, odsouzen za velezradu a vězněn až do 9. května 1945. Popraven nebyl pravděpodobně proto, že nacisté doufali, že je dovede ke svým kontaktům a také proto, že trvalo velmi dlouho připravit proces s tak důležitým členem odboje. Po válce, v letech 1945-1948 se stal spolumajitelem exportní firmy v Praze. Věděl, že po komunistickém puči půjde na řadu jako jeden z prvních a proto se rozhodl společně s Radomírem Lužou odejít do exilu. Na jaře 1948 ho předseda italské sociálně-demokratické strany Guiseppe Saragat požádal, aby na jejich předvolebních schůzích vyprávěl o pražském puči, jako o odstrašujícím příkladu pro stranu. V Itálii našel dobré zázemí, usadil se v Miláně a začal podnikat v exportu. Penězi z firmy financoval Masarykův demokratický svaz, založený v Paříži F. Peroutkou a V. Lužou. Podrobnosti o jeho životě v Itálii bohužel nejsou příliš známy, ví se jen, že zemřel někdy kolem roku 1957 v Itálii.

5. Vojtěch Luža

5.1. Mládí Vojtěcha Luži

Vojtěch Luža se narodil 26. března v roce 1891 v Uherském Brodě v celkem chudé rodině. Díky podpoře hraběte Kounice mohl po maturitě studovat dál. V roce 1909 začal studovat elektrotechniku na České vysoké škole technické v Brně. Celý život byl zapáleným sokolem, nebral to jen jako cvičení, ale jako životní postoj a přihlášení se k češství. Nedostudoval, protože byl odvolán jako občan Rakouska-Uherska na východní frontu. 30. srpna 1915 padl do ruského zajetí. Mezitím se v Paříži ustanovila Národní rada a byly oficiálně uznány československé legie. Luža byl přidělen k srbské legii na bulharskou frontu, později se s československou legií dostal přes Rusko až do Vladivostoku a do Prahy se dostal v roce 1920 už jako podplukovník. Většina našich legionářů nebyla profesionálními vojáky, bojovat se naučili až na frontě, stejně jako Luža. Jak vyplývá z vyprávění jeho budoucího dobrého přítele Čeňka Kravky, měl také velký respekt mezi spolubojovníky jako odvážný velitel, který vždy bojuje v první linii, je přísný, ale spravedlivý.¹² Na východní frontě získal mnoho pro budoucnost užitečných kontaktů, jak ještě budu rozebírat v Appelově zprávě.

Luža byl velkým obdivovatelem sokolské a legionářské tradice. V dopisech z ilegality svému synovi Radomírovi zdůrazňoval, že hlavní u muže je pevnost charakteru, plnění povinnosti a služba veřejnosti. Důležité pro něj také bylo sebezdokonalování a sebevzdělávání. I při svém skrývání se stále učil cizí jazyky a pravidelně cvičil.¹³

---

¹² LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 13

¹³ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 15.

5.2. Vojtěch Luža – do okupace

Po první světové válce zůstalo v Československu 70% průmyslu z celého Rakouska-Uherska. V době vzniku měla ČSR 13,6 milionu obyvatel, z čehož bylo 7 milion Čechů, 2 miliony Slováků, ostatních menšin kolem 1 milionu a 3 miliony Němců. Němci žili hlavně v pohraničí a díky prosperitě v první polovině 20. let nebyly výrazné problémy mezi Čechy a německou menšinou.

Vojtěch Luža byl nestraník, protože jako důstojník měl členství v jakékoliv straně zakázané, ale byl velkým obdivovatelem T. G. Masaryka a jeho strany. Neviděl ho jako tatíčka osvoboditele, ale jako bojovníka.¹⁴ Svoje děti vychovával v legionářské tradici a armádu bral jako garanci československé státnosti. V roce 1929 byl povýšen na brigádního generála a jmenován velitelem horské pěší brigády ve slovenském Ružomberku. Radomír Luža popisuje Slovensko jako zaostalou agrární zemi, má pocit, že Slováci vždy záviděli Čechům jejich výsadní postavení, ale na rozdíl od něj jeho otec měl Slovensko rád a byl velmi zklamán, když se slovenská armáda nepostavila za republiku.¹⁵ V roce 1932 se vrátil do Prahy a stal se velitelem Vysoké školy válečné pro důstojníky generálního štábu. Když ve třicátých letech vypukla hospodářská krize, Němci byli v mnohem horší situaci než Češi. Na jimi obývaném území se nacházely hlavně továrny se spotřebním zbožím, které si lidé v Čechách ani v cizině nemohli dovolit. Na českém území se nacházel hlavně těžký průmysl, který nebyl tolik postižen krizí. Rozdíly v hospodářské situaci vedly k častým sporům Čechů a Němců, a tím byla narušena křehká rovnováha mezi oběma národy. Vojtěch Luža si velmi vážil německé kultury a obdivoval německou armádu. Německé vlivy chtěl ale vyvážit vlivy anglosaskými a románskými. Jako jeden z mála lidí věřil, že válka bude dlouhá, a že na ni jsou Němci dobře připraveni. Po pádu

---

¹⁴ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 20.

¹⁵ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 23.

Francie si byl jistý, že válka nejde vyhrát bez intervence Sovětského svazu a USA.¹⁶ Měl výborné vztahy s německými antifašisty, což se mu později hodilo v ilegalitě. Například hrabě Alois Podstatzký-Lichtenstein a jeho žena Josefína byli sice německými občany, ale Radě tři poskytli svůj zámek ke schůzkám a podporovali je i finančně. Stýkal se i s katolickými kruhy v Olomouci, například s arcibiskupem Leopoldem Prečanem. Oba dva věřili, že dobrý katolík musí být odpůrcem rasistického nacismu.¹⁷

Luža byl nekompromisní vůči Hitlerovi a jeho sudetským spojencům. Po vyhlášení mobilizace s přáteli uvažovali, že by bojovali i bez podpory spojenců. Během okupace radikalizovali jeho názory, jako podmínku národního přežití si kladl poválečný odsun sudetských Němců. Francii měl sice rád, považoval ji za spojence, ale nedělal si iluze o síle tohoto spojení. Nebyl pro tehdy rozšířený panslavismus, ale sovětskou armádu na naší straně považoval za podmínku vítězství. Obsazením Porýní v roce 1936 bylo jasné, že Hitler chce rozbít Versailleský systém. Hitler také prohlásil, že Německo je jednotné společenství, které neuznává státní hranice, a že všichni Němci by měli žít pohromadě. Toto prohlášení bylo jasně namířeno proti Československu.

V listopadu 1935 získal velení 4. armádního sboru v Olomouci, kde pracoval na důležitém opevnění severní Moravy. Tehdejší velení armády bylo rozděleno mezi čtyři hlavní generály, z nichž jeden byl pro Čechy, druhý pro Moravu a Slezsko, třetí pro východní a západní Slovensko a čtvrtý pro Podkarpatskou Rus. V roce 1937 byl penzionován generál pro Moravu a Slezsko a vyvstala otázka, kdo dostane jeho místo. 30. listopadu 1937 byl Vojtěch Luža jmenován Benešem zemským vojenským velitelem. Po Anshlusu Rakouska mu bylo jasné, že dalším cílem bude Československo. Už v roce 1935 volilo SdP přes 60% československých Němců. Konrad Henlein popíral své vztahy s Hitlerem a zahraničí uklidňoval, že chce jen rovnoprávnost pro německé obyvatelstvo. Ve skutečnosti Hitlera ujistil, že udělá vše pro to, aby

---

¹⁶ Hofman, Petr, „Deník Vojtěcha Borise Luži“, *Historie a vojenství*, č.5, 1996, str. 152.

¹⁷ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 27.

celé Československo připojil k Říši.¹⁸ a Československo líčil zahraničním komisařům jako komunistický stát. V pohraničí začaly nepokoje v květnu 1938, ale byly vždy celkem nenásilně potlačeny československou armádou. Krize vyvrcholila v 21. září, kdy západní mocnosti daly prezidentu Benešovi ultimátum, aby odstoupil Hitlerovi pohraničí. Na našich hranicích stálo pět německých armád a 23. září byla vyhlášena všeobecná mobilizace.

Většina lidí chtěla jít bojovat, generál Luža a jeho přátelé věřili, že pokud by se k Německu nepřipojilo Polsko, tak by se československá armáda udržela alespoň tři měsíce. Doufal, že za tři měsíce by se možná spojenci rozhodli postavit na naši stranu. Pokud by Beneš odmítl válku, chtěli ustanovit vlastní vojenskou vládu.¹⁹ Nevíme proč později Benešovi on a jeho přátelé ustoupili, pravděpodobně díky tehdejšímu respektu k osobě prezidenta republiky. Z toho, co víme dnes, je pravděpodobné, že by se Poláci k Hitlerovi připojili, protože měli své vlastní zájmy na československo-polské hranici. V Lužově době ale nebylo známo to co dnes, takže generál nemohl situaci tak přesně předvídat.

Radomír Luža je přesvědčen, že jsme měli bojovat, protože kapitulací získali Němci mnoho vojenského materiálu. Jeho otec byl, jak už jsem uvedla, k možnosti ubránit zemi skeptičtější. Nevěřil ale, že politika appeasementu zajde tak daleko. Z jeho odpovědi na anketu generála Krejčího je vidět, že velmi dobře znal situaci kolem pohraničního opevnění a naše možnosti v praxi. Chtěl sice také bojovat, ale viděl naše omezené šance. Ve své zprávě uvádí, že opevnění bylo původně myšleno jen jako jednotlivé pevnosti na strategických místech, až později se proměnilo v souvislý pás. Propočítal, že by se lehké opevnění proti německému dělostřelectvu udrželo průměrně šest hodin. Čára opevnění se tak dala velmi rychle prorazit. Jako chybu v systému viděl, že bylo z velké části lineární a po prolomení by se bojovalo ve volném terénu, pro nějž nebyla naše armáda dostatečně vybavená. „*Opevnění nutilo nepřítele soustředit*

---

¹⁸ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 34.

¹⁹ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 37.

*své síly na úzkém prostoru, čímž si zajišťoval vedle své absolutní i relativní převahu sil. Skoro polovina našich vojáků byla v pevnostech a tím nám bylo znemožněno získat převahu relativní. Dobývání pevností by sice Němce na chvíli zaměstnalo a způsobilo jim značné ztráty, ale tyto ztráty by byly vyrovnány schodkem našich sil vázaných v opevněních, které by nemohly zakročit na důležitých místech.*²⁰ Luža chtěl opevnit jen nezbytně nutné prostory, vytvořit opevněné pásmo a zbytek peněz využít na motorizaci a mechanizaci armády. Jako nejzásadnější viděl její pohyblivost, slabší armáda by podle něj neměla bojovat všude, ale působit jednotlivými překvapivými údery a zabránit tak nepříteli v soustředění velkého počtu sil na jednom místě. Upřednostňoval ofenzivní taktiku před pasivní. Tento dokument jasně vyvrací kritiku generála Krejčího, který viděl Lužu jen jako nepraktického teoretika.

27. dubna se Luža sešel se svým dobrým přítelem a tehdejším ministerským předsedou generálem Aloisem Eliášem a shodli se, že válka je nevyhnutelná. Odhadovali, že Němci budou mít ze začátku převahu, a že podmínkou pro vítězství je účast SSSR na naší straně. Dohodli se na spolupráci a spojení mezi nimi převzal záložní nadporučík justiční služby Jaromír Appel. Na doporučení generála Luži ho Alois Eliáš prosadil na místo člena Výboru Národního souručenství. Funkce usnadňovala Appelovi cesty do Prahy a kryla jeho styky s Eliášem a pražským odbojem.²¹

Na Appelově zprávě z 25. března 1946 bych chtěla ukázat, že generál Luža se dokázal velmi rychle a samostatně rozhodovat. Tato zpráva přinesla informace o schůzce Luži, majora Vody, generála Hanáka a sovětského vojenského kurýra. Krycí jméno vyššího sovětského důstojníka si Appel nezapamatoval. Schůzka se odehrála v červenci 1939 v době, kdy se jednalo v Moskvě s anglickou delegací o spolupráci. Sovětský důstojník byl právě na cestě z Moskvy do Londýna. Jak bylo setkání zorganizováno Appel nevěděl, důstojník jednoduše v Praze přistoupil do Lužova auta. Ten se s ním znal pravděpodobně z východní fronty. Dr. Appel popisuje, že se

---

²⁰ Minařík Pavel, „*Dokumenty československé armády z podzimu 1938*“, Historie a vojenství, č.2, 1998, str.112.-113.

²¹ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 46.

mluvilo o generálu Eliášovi, o lidech na vysokých místech v Rudé armádě a komisariátu zahraničních věcí. Všechny tyto lidi znal Luža osobně. Důstojník uvedl, že Sovětský svaz teď neplánuje dohodu s Velkou Británií, ale že k válce určitě dojde. SSSR měla v plánu zasáhnout později, až do války bude zatažena i Anglie. Nechtěla opakovat situaci z první světové války, kdy nejdříve vypukl boj mezi Německem a Ruskem, a Velká Británie později hrála roli rozhodčího. Také všechny ujistil, že SSSR později Československo určitě podpoří a všichni začali plánovat, jak provést mobilizaci i za okupace. Appel také uvedl, že při rozhovorech měl z našich hlavní slovo Luža. Z pozdějších rozhovorů Appel také potvrdil, že generál na mobilizačním a ozbrojeném povstání pracoval. Po rozpadu československé armády 1. srpna 1939 zařizoval, aby důstojníci důležití pro budoucí odboj byli v jeho dosahu nebo na místech, odkud mohli získávat zprávy a plnit jiné mobilizační úkoly. S tím mu měl pomoci Alois Eliáš. Dr. Appel potvrdil, že s Eliášem o tom Vojtěch Luža jednal a on měl být zase jejich prostředníkem.²²

Je samozřejmě otázka, na jak moc vysokých postech měl generál Luža známé. Z toho, co víme dnes ale vyplývá, že většinu z toho, jak během války bude jednat Sovětský svaz věděl už v červenci 1939. Podle jeho syna Radomíra nebyl ani moc překvapen, když byl 23. srpna uzavřen pakt mezi SSSR a Německem. Věřil informacím, které získal pravděpodobně od svých známých v SSSR skrze onoho sovětského důstojníka.²³

5.3. Vojtěch Luža – okupace

Během jara a léta roku 1939 začalo vznikat mnoho různých ilegálních skupin, zastřešených Obranou národa. Vojtěch Luža se stavěl k masovým odbojovým organizacím dost rezervovaně. Podle něj vojáci na vedoucích postech nevybudovali své buňky tak, aby přežily delší dobu v utajení. Scházeli se skoro veřejně a dokonce si vedli jmenné seznamy účastníků.

---

²² LUŽA, Radomír, „Český domácí odboj a sovětský svaz: generálové Vojtěch Luža a Alois Eliáš“, in: Občasník historické skupiny Zpravodajské brigády, č.5-6, 1999, str. 2-5; Zpráva dr. J. Appela, 25.3. 1946

²³ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 50.

Věřili, že hned jak vstoupí Velká Británie a Francie do války bude Německo poraženo. Jak předem generál odhadl, byla Obrana národa na přelomu roku 1939 a 1940 odhalena a téměř zničena. Utvrdilo ho to v názoru, že odboj musí pracovat v malých na sobě nezávislých buňkách bez společného vrchního velení. Myslel si, že odbojové akce mohou sice na chvíli odvést pozornost a narušit německé akce, ale cena odplaty na civilním obyvatelstvu by byla příliš vysoká.²⁴

V první fázi československého odboje (do roku 1942) se zformovaly čtyři hlavní skupiny. Byla to již zmíněná Obrana národa, na Benešovy výzvy o koordinované činnosti odboje vzniklo Politické ústředí, které bylo už na konci roku 1939 skoro zlikvidováno. Největší skupina Petiční výbor věrni zůstaneme (podle manifestu z května 1938) sdružovala lidi levicového přesvědčení. Její program „Za Svobodu“ odsoudil předválečný systém a snažil se o model demokratického socialistického státu. K tomuto programu se přihlásili i zbytky ON a PÚ. Tyto organizace zastřešil Ústřední výbor odboje domácího a byl uznán prezidentem Benešem jako ústřední výbor domácího odboje. Poslední skupinou byl komunistický odboj, který začal být aktivní až po napadení SSSR Německem. Generál Luža nebyl členem žádné konkrétní skupiny, ale až do svého odchodu do ilegality aktivně pracoval na budoucím ozbrojeném povstání, jak napsal Dr. Appel. Také přes své známosti podporoval rodiny odbojářů. Byl přesvědčený, že v této situaci je hlavní zpravodajská činnost a ne ozbrojené povstání, které by nemělo šanci na úspěch. To, že žádná větší odbojová organizace nevydržela více než rok, mu dalo za pravdu.

Po napadení SSSR Německem došlo k utužení poměrů v protektorátu. V září 1941 Hitler zpozoroval, že zesílily protiněmecké nálady v zemi. Měl pocit, že se říšský protektor Konstantin von Neurath chová k Čechům příliš mírně a poslal ho na zdravotní dovolenou. Zastupujícím říšským protektorem se stal SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich, který byl v čele všech bezpečnostních složek Říše. Český odboj od září bojkotoval protektorátní tisk, ale o jmenování Heydricha se vědělo z oficiálního německého prohlášení. Ten vyhlásil 27. září v celé zemi stanné právo.

---

²⁴ HOFMAN, Petr, „Deník Vojtěcha Borise Luži“, Historie a vojenství, č.5, 1996, str. 153

Generál Luža vše sledoval s velkými obavami. Věděl, že díky svému postavení a kontaktům půjde na řadu jako jeden z prvních. Němci se také museli obávat jeho vztahů se sovětskými důstojníky. Luža sice nebyl vyloženě proruský, k bolševické vládě měl dost výhrad, protože s ní měl své zkušenosti z východní fronty během první světové války. Věděl ale, že Česko potřebuje SSSR na své straně.

Jeho dobrý přítel Alois Eliáš, v té době stále ještě předseda protektorátní vlády spolupracující s odbojem, mu poslal hned 27. září po prostředníkovi varování: „Naše situace je kritická. Jsi v bezprostředním ohrožení. Zbývají nanejvýš dva nebo tři dny.“²⁵ Hned 28. září byl generál Eliáš zatčen a za tři dny popraven. Den po Eliášově zatčení odešel Vojtěch Luža do ilegality. Jeho prozíravost a dobrý odhad situace ukazuje to, že už v březnu 1939 požádal svého dobrého přítele z legii Čenka Kravku, aby našel pro něj a jeho rodinu nějaký vhodný úkryt, až ho bude potřeba. Den po Lužově odchodu byla zatčena jeho žena a jeho syn Radomír. Později byli sice propuštěni a přísně hlídáni, ale měli s ním kontakt přes přátele z odboje přes dopisy.

Po příjezdu Heydricha a zatčení Aloise Eliáše přerušil prezident Beneš kontakty s domácí vládou, ze které se stala jen loutka, ale ne s domácím odbojem.

Brzy na to odešel do ilegality i Lužův syn Radomír, který se později stal členem pozdější Rady tří. Ze začátku nebyla skupina kolem generála Luži organizovaná, jednalo se hlavně o něj, jeho syna a lidi, kteří je ukrývali (Žalmanovi, Pellerovi, Novákovi, Kravkovi). Důležitými spojkami se také stali lékař V. Jaroš, velitel četnické stanice v Domašově K. Weingart, který je informoval o zátazích gestapa, a listonoš J. Hlaváček, který se mohl bez povšimnutí volně pohybovat po okolí a předávat zprávy.

Od počátku jara 1943 se začaly rýsovat dva důležité vojenské a politické obraty. Převážily úspěchy Spojenců na frontě, britské jednotky porazily Němce u el-Alameinu, spojenci se vylodili na Sicílii, německo-italské jednotky kapitulovaly a Američané dobili zpátky ostrov Guadalcanal. Na východě byly úspěchy ještě výraznější, Rusové vyhráli bitvu u Stalingradu a

---

²⁵ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 58.

zatlačili nacisty do defenzívy. Tyto události naznačovaly, že konec okupace Českých zemí bude souviset hlavně s postupem Rudé armády. V Sovětském svazu nastal velký obrat v politickém kurzu, 10. června 1943 byla rozpuštěna III. internacionála (Kominternu). Rozpuštěním chtěl dát Sovětský svaz najevo, že odstupuje od celosvětové socialistické revoluce a tak padla hlavní překážka spolupráce mezi demokraty a komunisty. To bylo v souladu s politikou londýnské vlády, která již delší dobu požadovala všestrannou spolupráci odboje. Mnoho lidí z demokratického odboje komunistům stejně nedůvěřovalo, protože komunistický odboj změnil třikrát postoj k nacistům. V první fázi války až do paktu Molotov-Ribbentrop byl komunistický odboj výrazně antinacistický. Po uzavření německo-sovětské smlouvy se komunisté odboje z rozkazu Sovětského svazu téměř neúčastnili. Obrat nastal až v červenci roku 1941, přepadením Sovětského svazu Německem.

Počátek prohry demokratického odboje se datuje na přelom roku 1943 a 1944. Sovětský svaz získal vzestupný podíl na předpokládané porážce nacistů a západ neměl zájem mu konkurovat v našem prostoru. V prosinci 1943 odjel prezident Edvard Beneš do Moskvy a 12. prosince zde podepsal Smlouvu o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci. Je otázkou, jestli by jej prezident podepsal, kdyby nezůstal bez podpory západních spojenců. Například Winston Churchill mu podpis schválil.

Pro vývoj v budoucí republice byl nejdůležitější článek IV, zakotvený ve smlouvě. Dával záruku nezávislosti, svrchovanosti a nevměšování se do vnitřních záležitostí státu. I když dnes víme, jak to dopadlo, tehdejší pohled byl jiný. Stalin vyhlásil politiku družby rovnoprávných národů a hlavně zrušil Kominternu. Ta ve skutečnosti potichu přešla do mezinárodního oddělení VKS, stále vedena G. Dimitrovem. Západní spojence tento čin sice uklidnil, ale na našem území vyvolal znepokojení. Edvard Beneš se snažil uklidnit rozhořčení v domácím odboji a tak 3. února 1944 představil Československé státní radě návrhy poválečné obnovy. Republika se měla řídit Ústavní listinou z roku 1920. Do budoucnosti se počítalo s redukcí politických stran, do parlamentu se měly dostat pouze tři, levá, centrum a konzervativní. Vyloučení měli být agráři a živnostníci.²⁶

---

²⁶ POKORNÝ, Jindřich. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 235n.

Vojtěch Luža nechtěl vytvořit velkou vojenskou organizaci, dokud nebude na dohled porážka Němců a odbojové skupiny tak nebudou moci doplnit vojenské operace Spojenců. Na konci roku 1942 se generálovi povedlo získat důležitý kontakt na bývalého legionáře a štábního kapitána dělostřelectva Jana Moravanského, který v okolí Velkého Meziříčí vybudoval menší odbojovou skupinu. Jednali hlavně o možnostech jak vytvořit podzemní vojsko. Moravanský měl seznam 1400 legálně žijících vojáků a domníval se, že 600 z nich by bylo ochotno na rozkaz povstát. Chtěli také získat těžké zbraně ze Slovenska a zformovat brigádu, která až se východní fronta přiblíží k Protektorátu, napadne Němce zezadu. Slovensko bylo jen satelitem Říše, takže slovenská armáda nebyla rozpuštěna. Odboj zde díky tomu i díky lepším přírodním podmínkám měl volnější pole působnosti a V. Luža zde měl mnoho přátel z legií a z první republiky, na jejichž pomoc spoléhal. S Moravanským začali připravovat propojení svých příznivců.²⁷ Ten také Lužu seznámil s dvěma důstojníky generálního štábu, se kterými později úzce spolupracoval. Josef Robotka býval členem ON, ale stále se mu dařilo vyhnout se zatčení. Karel Štainer patřil k první vlně členů ON a po jejím zničení se připojil k PVVZ. V březnu 1940 gestapo obklíčilo jeho dům, ale jemu se podařilo uprchnout a od té doby žil v ilegality. 5. března 1943 Moravanský představil Lužovi ještě jednoho důležitého člověka a to Josefa Grňa, bývalého radu finanční prokuratury v Brně a profesora práva na brněnské technice. Ten žil v ilegality od roku 1941. Tito tři muži se stali nejdůležitějšími generálovými spolupracovníky a také pozdějšími zakladateli Rady tří. J. Grňa souhlasil s Lužovým názorem, že je lepší držet se stranou velkých odbojových skupin, protože ty nemůžou vydržet déle než dva roky a podle jeho názoru bude válka trvat déle. Nejdůležitějším cílem podle něj bylo přežít a povstát, až když budou Spojenci na dohled. Chtěl, jako skoro všichni odbojáři, aby vůdci domácího odboje po válce vedli zemi do návratu prezidenta E. Beneše a poté měli být vyhlášeny volby. Díky mnoha společným cílům se dohodli na spolupráci. Vojenským velitelem organizace se stal V. Luža, politickým J. Grňa. Organizace navazovala na ON a PVVZ, jehož politický program Za

---

²⁷ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 108.

svobodu přijala. Původní název Přípravný revoluční výbor (PRV) z období působnosti PVVZ byl začátkem roku 1944 změněn na Jaro, když heslem „Jaro volá“ byl v londýnském rozhlasu PRV prověřen. Radou tří byla organizace nazývána od léta 1944.²⁸

K. Štainer a J. Robotka byli orientováni doleva, předpokládali a byli rádi, že nás pravděpodobně osvobodí díky rychlejšímu postupu sovětská armáda. V. Luža říkal, že v boji za vlast není politické přesvědčení důležité, hlavní je obrana proti vnějšímu nepříteli.²⁹ Za tento názor byl často kritizován levicí, hlavně svým spolupracovníkem K. Štainerem. Celá společnost se posunula více doleva. Je to dobře vidět na programu „Co chceme“, sepsaného Radomírem Lužou. Program vycházel z požadavku obnovení nezávislého Československa jako národního státu, jehož bezpečnost bude garantována spojenectvím s SSSR a přátelstvím se západními demokraciemi.

Organizace kolem V. Luži začala navazovat kontakty s dalšími odbojovými skupinami v celém Protektorátu. Nebylo to jednoduché, nikdo úplně jasně nevěděl, kde se nachází, jestli jejich členové žijí a stále pracují. Nejdříve navázali kontakt s generálem Zdeňkem Novákem, který legálně pracoval jako úředník v pivovaru, a potají se snažil znovu obnovit ON a měl kontakty s pravicovým podzemím v Praze. V květnu 1943 se Luža se svým synem setkali s Karlem Stallerem, od roku 1939 ředitelem brněnské Zbrojovky. Ten financoval odbojáře ze svého a také odčerpával peníze i ze Zbrojovky. Němci začlenili podnik do koncernu Hermanna Göringa, kde byl jedním z ředitelů jeho bratr Albert. Staller se s ním naoko spřátelil a Albert Göring, který se rád napil, mu často sdělil důležité informace, například datum německého vpádu do Francie, což Staller okamžitě nahlásil do Londýna. Staller měl jako jeden z mála povoleno cestovat na Slovensko a tak tam mohl pro Radu tří pašovat zprávy a mikrofilmy, které se pak vyváželi do Švýcarska a z něj do Londýna.³⁰ V roce 1943 domluvila Slávka Eliášová V.

---

²⁸ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 118

²⁹ Hofman, Petr, „Deník Vojtěcha Borise Luži“, *Historie a vojenství*, č.5, 1996, s. 154

³⁰ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 137.

Lužovi schůzku s odbojovou skupinou Parsifal, vedenou bývalým velvyslancem a diplomatem Arnoštem Heidrichem. A. Heidrich měl blízko k A. Eliášovi a byl považován za přímého pověřence prezidenta Beneše.³¹ Vzhledem k jeho vytíženosti jednal generál Luža hlavně s L. Chmelou, který měl hodně kontaktů na Moravavě, zvláště na Třebíčsku. Spolupráce fungovala a tak na jaře 1944 skupina Parsifal splynula s organizací Rady tří. V. Luža chtěl navázat kontakty s plukovníkem Theodorem Langem z vládního vojska a veliteli českého četnictva, kteří by se v případě povstání mohli se svými lidmi přidat na stranu odboje. Karel Štainer a Josef Grňa byli proti, považovali je za kolaboranty, takže ze spolupráce sešlo.

Po konferenci v Teheránu na konci roku 1943 už bylo jasné, že Německo prohraje a byl vypracován plán na závěr války. Spojenci se vylodili na Sicílii a Rusové postupovali na západ. Odbojové skupiny se začali aktivovat, generál Luža za pomoci svého syna a ostatních spolupracovníků vyhledávali ve vesnicích vhodné muže z nichž dávali dohromady tzv. spící buňky pro povstání. Každá buňka měla mít dva až tři členy, kteří by se znali jen mezi sebou, ostatní skupiny by jim byly neznámé z důvodu bezpečnosti. Měli za úkol shánět různé informace například o zbraních, úkrytech, náladě mezi lidmi a podobně. Generálovým cílem bylo vyvolat na konci války celonárodní povstání, myslel si ale, že partyzánský boj nemůže nahradit vojenské operace Spojenců, pouze je podpořit.

Také začali spolupracovat s Přípravným revolučním národním výborem (PRNV) ustanoveným v Praze. Jednalo se o skupinu kolem generála Nováka, Parsifalovců a zbytků ON. V PRNV se spojili hlavně bývalí vysocí státní úředníci a intelektuálové. Nebyli to aktivní bojovníci, jednalo se o volný řetězec odbojových skupin s rozvětvenou centrální strukturou, propojující více samostatných skupin a to z pozice politického středu. Spojkou mezi lidmi okolo generála Luži a PRNV se stal K. Staller a J. Eliášová. E. Beneš uznal telegramem z Londýna PRNV za oficiální politický orgán československé vlády v exilu.³² I když K. Štainer odmítal

---

³¹ VESELÝ-ŠTAINER, Karel. *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Sfinx, 1947. s.128

³² LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 159.

spolupráci s PRNV kvůli svému levicovému smýšlení, V. Luža s nimi přesto díky jiným přátelům navázal pravidelný kontakt.

V první polovině roku 1942 se rozhodl kriminální rada gestapa v Brně, Taudt, vystavět tzv. Volavčí síť pomocí dvou nejspolehlivějších konfidentů: Viktora Ryšánka (N3) a Josefa Navrátila (N32). Účelem sítě bylo podchycení všech odbojových organizací na Moravě a kontrola jejich činnosti. Viktor Ryšánek byl zaměstnán u zemského úřadu v Brně a Josef Navrátil v Masosvazu. Aby se mohli věnovat konfidentské činnosti, musel je rada Taudt vyreklamovat z práce. V. Ryšánka poslal k lékaři Marguartovi do Zemské nemocnice, který mu vystavil potvrzení o plicní chorobě, díky čemuž mohl jít předčasně do penze. J. Navrátila naoko zaměstnal dobrý známý Dr. rady Taudta, majitel firmy Brüner Speditionhaus. Oba měli příkaz získat další zpravodaje, při jejich náboru předstírali, že jsou funkcionáři podzemního hnutí se sídlem v Brně. Byl vydán přísný rozkaz získat další členy jen pro zpravodajskou složku a zamezit všemi prostředky náboru nových členů pro nějakou jinou ilegální činnost. Zpravodajové byli vedeni jmenně, například zpravodaj konfidenta Viktora Ryšánka nebo zpravodaj zpravodaje Dr. Riedra. Jako šéfa této zpravodajské skupiny předstírající odbojovou činnost stanovil rada Taudt konfidenta Karla Paprskáře, který se vydával za generála Fassatiho. Viktor Ryšánek se v imaginární síti stal jeho zástupcem. Cílem bylo navázat spojení s odbojáři a jména jejich velitelů hlásit nadřízeným. Každý v síti znal jen svého jednoho nadřízeného a jednoho podřízeného, kterého sám získal. O vedoucích funkcionářích nesměli být jednotliví členové informováni. Tato síť byla budována až do konce války.

Pro jednotlivé okresy byli stanoveni nejspolehlivější zpravodajové a byla jim ponechána volná ruka v činnosti. Rada Taudt chtěl dosáhnout toho, aby v každé větší vesnici byl jeden zpravodaj, když někde žili dva zpravodajové, nesměli o sobě navzájem vědět, aby se dali kontrolovat vedením. Z toho vyplývá, že někteří zpravodajové si mysleli, že opravdu pracují pro podzemí, ale zatím tak dodávali informace gestapu. Ze začátku všechny zprávy končily u

Viktora Ryšánka, ale když se síť rozrostla, tak byla Morava rozdělena na okresy a zprávy z jednotlivých okresů přebírali Ryšánkovi podřízení.³³

Bylo těžké udržet odbojové skupiny v tajnosti. Nacisté používali v boji proti domácímu odboji dvou zbraní: mučení při výsleších a služeb konfidentů. Mnoho lidí se připojilo na stranu Němců, ať už ze strachu o sebe a svou rodinu nebo z pouhé vypočítavosti. Největším ohrožením se pro Radu tří stalo seznámení se Stanislavem Jizerou a Viktorem Ryšánkem. Od léta 1943 se díky neopatrným lidem gestapo dozvědělo, že se v okolí skrývá J. Grňa. V září konfident brněnské služby gestapa O. Večeřa se svým synem předstírali zájem zapojit se do odboje a Lužův spolupracovník E. Soška mu tlumočil nabídku schůzky. Na setkání se vypravil J. Grňa. Tomu se nelíbilo místo schůzky v hostinci, ani chování Večeřova syna, O. Večeřa totiž s výmluvou na práci nedorazil. Syn prohlásil, že nemá sice moc velký vliv, ale doporučil mu, aby se setkal s přímo s generálem F. nebo jeho pobočníkem. Nakonec se domluvili, že E. Soška se sejde s pobočníkem v Brně. Ten se mu představil jako V. Ryšánek.³⁴

V. Ryšánka a jeho spolupracovníka S. Jizeru měli prověřit Robotka se Štainerem. Bohužel nebyli moc důkladní a díky jejich minulosti jim důvěřovali. V. Luža byl Ryšánkovým velitelem za první republiky a Jizeru znal ještě z Brna. V. Ryšánek byl před válkou rotmistr u 106. pluku, členem Sokola i ON. Při likvidaci československé branné moci tajně rozdával armádní zbraně civilnímu obyvatelstvu. On i Jizera byli ale chyceni při první vlně zatýkání na přelomu let 1939 a 1940 a stali se konfidenty gestapa. O první schůzce s nimi napsal ve své knize J. Grňa a popisuje zde hlavně svůj dojem ze S. Jizery. Působil na něj „*dojmem člověka vážně nervově chorého. Stále přeletoval od jednoho tématu ke druhému, nedovedl se soustředit. O podrobnostech nebyl informován, odkazoval na Ryšánka a vůbec se mi zdálo, jako by poskytoval jen jakousi formální záštitu. Pokud sám mluvil, přecházel často na témata, která*

---

³³ ABS, 305 – 4453 – 1, s. 210. – 212.

³⁴ POKORNÝ, Jindřich. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 274.

*s odbojem nesouvisela, a proto jsem později pochopil, že službu pro gestapo konal asi jen s nechutí a jen pokud neviděl vyhnutí.*³⁵ Zato V. Ryšánek pracoval s velkým nasazením, že se i Němci někdy divili. Žádnými výčitkami netrpěl, jak se později ukázalo při poválečném soudu, kterému se budu věnovat později.

Na Českomoravské vysočině se skrývalo mnoho ruských uprchlíků z německého zajetí, kteří spolupracovali se skupinami okolo V. Luži, a později se významně zapojili do osvobozeneckých bojů. Generál Luža pokládal za nutnost navázat kontakt s Rudou armádou. Úkolem Ryšánka bylo pomoci Rusovi Jakovu Ilikčjanovi dostat se přes Slovensko na ukrajinskou frontu. Rusova stopa však zmizela na Slovensku, je možné, že se ho Ryšánek zbavil, i když to nikdy nebylo prokázáno. I přes neúspěch akce se všichni dohodli na sloučení se skupinou generála Fassatiho pod vedením generála Luži. Začali také jednat s generálem Novákem a lidmi kolem PRNV v Praze o schůzce, kde by dohodli koncept celonárodního povstání. Ryšánek o tom byl jako člen skupiny informován a měl za úkol zorganizovat schůzku Luži a generála Nováka. O konfidentech se jako první dozvěděl J. Robotka. V Brně 20. května 1944 ho zastavil K. Paprskář, kterého znal přes Ryšánka, a který slíbil poskytnout svůj byt pro schůzku Luži s Novákem. Přiznal mu, že on, Ryšánek a Jizera jsou spolupracovníci gestapa. Prozradil to, protože zjistil, kdo stojí za vedením celé organizace a generála Luži si vážil.³⁶ Předtím už byl Ryšánek odhalen na Slovensku podplukovníkem Makoněm, ale jeho lidé neměli možnost dát vědět do Čech. Bylo také zjištěno, že skupina kolem generála Fassatiho neexistuje, že zneužili jen jeho jméno.

Protože J. Robotka měl za úkol prověřit Ryšánka a Jizeru a věděl, že nastalá situace je jeho chyba, navrhl, aby V. Luža, jeho syn a lidé Ryšánkovi známí hned odešli, co nejdál. On chtěl stále dodávat Ryšánkovi informace, aby udržel zdání normality. Schůzka s generálem Novákem se měla konat za pět dní, takže všichni zúčastnění měli jen krátkou dobu na to zmizet.

---

³⁵ GRŇA, Josef. *Sedm roků na domácí frontě*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Blok, 1968. s. 198.

³⁶ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 176.

5. června poslal K. Štainer do Londýna zprávu, že Ryšánek a Jizera jsou zrádci a jako varování všem v Čechách to pak vysílal londýnský rozhlas. I když byli generál Novák a lidé kolem PRNV ihned varováni, gestapo zde mělo díky Ryšánkovi nasazené informátory. Generál Novák byl zatčen, ale dožil se ve vězení konce války. PRNV byl rozprášen a jeho vedoucí členové pozatýkáni. V. Lužovi, jeho synovi a nejbližším spolupracovníkům se podařilo ukrýt a Lužova skupina se stala největší fungující odbojovou organizací v Protektorátu.

Na jaře 1944 dokončil Radomír Luža strukturu odbojové sítě (tzv. spících buněk) v okolí Brna a na moravské části Českomoravské vysočiny. 26. srpna 1944 V. Luža ujednal plán na vytvoření vojenských jednotek v Posázaví spojených s Vysočinou pod velením Františka Jiříkovského. A tak organizace začala ovládat prostor mezi Brnem a českou částí Českomoravské vysočiny. Bylo nutné sehnat těžké zbraně, nechtěl, aby to zde dopadlo jako ve Varšavě nebo při Slovenském povstání. Slovensko pak mělo v rozhodujícím okamžiku podpořit naše povstání. Už v březnu 1944 exilový ministr národní obrany Sergej Ingr instruoval slovenský odboj skrz vysílačku Flora, aby poskytl veškerou možnou pomoc Lužově skupině.

J. Grňa a Karel Štainer nakonec přijali Lužovu koncepci celonárodní fronty proti nepříteli bez ohledu na politické stranictví. Bez spojení s Londýnem a obráceně by domácí odboj neměl mezi lidmi autoritu a exilový by nebyl pokládán za hlas Československa. Proto byly velmi důležité vysílačky, v květnu byly na naše území shozeny výsadky Calcium a Barium. Výsadek Calcium se ihned spojil s Radou tří a informoval Londýn, že velitelem je generál Luža. Den D se stal signálem pro přípravu celonárodního povstání, představitelé různých odbojových skupin se setkali na Novoměstsku. Velitel odboje ve Velkém Meziříčí Maloušek byl mezitím zatčen Gestapem. Vojtěch Luža se mezitím přesunul od Brna na Vysočinu, kde navázal kontakt se skupinou Josefa Svatoně, který vedl odboj na české straně Vysočiny. V létě 1944 byla jednání o vytvoření nového odbojového ústředí tak daleko, že organizace Avala vedená Josefem Císařem se napojila na skupinu V. Luži. Na Císařovu skupinu byla také navázána organizace dobrovolných hasičů v Čechách a na Moravě, která mohla poskytnout 61 334 mužů. Hasiče bylo možné ihned zmobilizovat, měli přístup k autům a benzínu a stálé spojení mezi sebou. S Avalou spolupracovali také myslivci, jejich výhodou bylo, že měli povolené zbraně a nacházeli se všude v Protektorátu. J. Grňa chtěl přeskupit organizaci tak, aby mohla pojmout ostatní skupiny a

změnit název Jaro na Radu tří. V. Luža zůstal vojenským vůdcem, Grňa politickým a Císař se stal třetím vedoucím členem. Pod sebou měli výkonný výbor a pak širší vrstvu 50 až 60 mužů. 21. srpna 1944 odeslal K. Štainer depeši do Londýna, že se odbojové organizace spojily a vytvořili tak největší jednotný odboj Radu tří. 25. srpna přišla odpověď z Londýna, kde bylo známo jen Lužovo jméno, nikoliv ostatních. 30. srpna Londýn požádal generála Lužu o zprávu o stavu vojenské organizace a jejich možnostech. 12. září sestavil J. Grňa zprávu do Londýna o Radě tří a oznámil, že V. Luža byl jmenován vrchním velitelem branných sil domácího odboje.³⁷ Ze zahraničí očekával vlastní radiostanici a dva až čtyři telegrafisty (např. z výsadku Barium) pro trvalé spojení s Londýnem. Teď byla nejdůležitější činnost doma, jelikož hrozilo nebezpečí, že pokud padne vedení Rady tří k povstání vůbec nedojde. Exilová vláda chtěla vše řídit sama a dávat rozkazy jednotlivým velitelům. Mysleli si, že bude bezpečnější, když jednotliví velitelé nebudou o situaci vědět úplně všechno. V tomto případě by také musel každý rozkaz schválit Londýn. V. Luža byl zásadně proti, toto řešení mu připadalo těžkopádné a pomalé. Hlavně nedůvěřoval lidem kolem Edvarda Beneše, kromě Ingra a Ripky. Povstání podle něj musel vést domácí odboj, tím by získal právo sestavit prozatímní vládu.

Povstání chtěli zahájit obsazením skladu zbraní ve výcvikovém prostoru SS u Benešova, kde bylo možno získat zbraně až pro 10 000 lidí. Potom měli přepadnout muniční továrnu u Vlašimi.³⁸

Počítali také s tím, že Velká Británie a USA shodí na naše území zbraně pro odboj a doufali v dodávky ze Sovětského svazu. Úspěch povstání závisel na získání zbraní a munice. V. Luža žádal telegramem z 9. září o dodávku zbraní ministra Ingra. *„Utvořili jsme jednotné vedení D. odboje a konáme delší dobu pilné přípravy, abychom mohli úspěšně splnit úkoly, před které nás postaví blížící se kritické období války. V první řadě potřebujeme k tomu zbraně, jichž máme přímo závažující nedostatek. První skupina (Jaro) žádala před více než dvěma měsíci od Vás*

---

³⁷ GRŇA, Josef. *Sedm roků na domácí frontě*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Blok, 1968. s. 240.

³⁸ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 209.

*naléhavě zbraně, celkem nepatrný počet, a jejich dodání bylo obratem (do 14 dní) přislíbeno, ale dosud, ač uplynuly další dva měsíce, nedostala tato skupina ani patrony. Mně osobně se toto jednání zvláště hluboce dotýká proto, že je to jedna z neaktivnějších skupin, velmi dobře vedená snad nejbezpečnějšími vojáky republiky, kteří si zaslouží od Vás lepšího jednání, protože se to stalo v nejkritičtější její situaci, kdy zbraně naléhavě potřebovala. Žádám Tě proto o okamžitý energický zákrok, aby tento slib co nejdříve splněn. Bratře Jene, nezapomínej čárka, že Vaše jednání je zde velmi přísně posuzováno, a to jedině podle činu. Požadavek této skupiny byl skutečným minimem. Buď tak laskav a sděl mi obratem důvody neodeslání a zasaď se osobně o jich rychlé dodání, aby zdejší oprávněné rozhořčení pominulo. Tím vykonáš pro nás velmi záslužný čin, neboť sotva si dovedeš představit obtíže, na které zde při každém kroku narážíme. Prosím, abys tato mé slova bral tak vážně, jak jsou myšlena*³⁹

Češi byli ochotni je poskytnout, ale Velká Británie nesouhlasila. Čechy už pro ně byly v sovětské zóně, a proto byli toho názoru, že by je měl dodat Sovětský svaz. Nechtěli, aby se po válce zbraně ocitly v jeho rukou a ten zase nechtěl, aby přijel již do osvobozeného státu.

Na začátku září se V. Luža připojil k Císařově skupině na Benešovsku. Shromáždil kolem sebe pět spolupracovníků, Josefa Ouředníka z organizace Sázava, Josefa Císaře, Františka Jiříkovského, Rastislava Váhalu a Josefa Koreše. Snažil se dostat pod své velení všechny skupiny v Čechách, i když funkčně měli zůstat nezávislé. Jednalo se o hasiče a myslivce, podřízené J. Císařovi, Ouředníkovu Sázavu, skupinu kolem A. Heidricha, zbytky ON a PRNV, Svatoňovu skupinu a další organizace od Chodska až ke slovenským hranicím. V Praze se spojil také se sdružením odborových složek, působícím pod jménem Revoluční odborové hnutí (ROH) a členy ilegální Komunistické strany Československa (KSČ). 11. září svolal Luža jednání svého štábu a všechny skupiny ho přijaly jako velitele povstání. Bylo také vydáno první číslo ilegálního časopisu Československý odboj v nákladu 7 tisíc výtisků.⁴⁰ O dva dny později gestapo zastřelilo

---

³⁹ VESELÝ-ŠTAINER, Karel. *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Sfinx, 1947. s.129

⁴⁰ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 215.

J. Ouředníka a zatklo F. Jiříkovského. Původně šlo gestapo zatknout J. Císaře, ale místo toho našli v bytě Ouředníka. V kapsách mu našli adresu a šli prohlédnout jeho byt, kam shodou okolností přišel s důležitými zprávami F. Jiříkovský. J. Císař přešel do ilegality, ale zatčen byl už 2. listopadu a do konce války vězněn. Všichni se báli, co by Jiříkovský mohl prozradit, žádné adresy nebyly bezpečné, a proto se V. Luža rozhodl vrátit i se svým pobočníkem J. Korešem na Vysočinu.

5.4. Smrt Vojtěcha Luži a pomsta jeho syna

2. října 1944 dorazili generál se svým poučником na Moravu do obce Hřiště. Hodně přšelo, oba byli promočení a po dlouhé cestě unavení. Proto se zeptali starosty, kde by si mohli odpočinout a ohřát se a ten jim poradil hostinec Jana Votavy přímo ve vesnici. Náhodou přišel ale do vesnice četnický strážmistr Josef Navrátil, který měl z rozkazu okresního úřadu v Novém Městě zjistit pobyt nám neznámé osoby v obci. Šel se nejdříve informovat ke starostovi Josefu Honzovi, který mu sdělil, že se ve vsi nacházejí dvě podezřelé osoby. J. Navrátil okamžitě zavolal posily a vydali se do hostince. Vstoupili tam s výkřikem ruce vzhůru. Když Luža s Korešem nereagovali, výzvu opakovali. Vojtěch Luža nato vytáhl pistoli a vystřelil směrem k četníkům. Po tomto výstřelu, který zasáhl služební brašnu strážmistra Mečíře, začali četníci střílet. Mířili především na bližšího generála Lužu, kterého trefili celkem devětkrát, z toho několikrát smrtelně. Vzdálenějšímu Korešovi, kterého zasáhly jen dvě střely, se podařilo uniknout z hostince ven, aniž by ho četníci pronásledovali. Vědom si svých zranění se však za hostincem sám zastřelil. Když generál Luža padl mrtvý na zem, střelba ustala. Všichni četníci zůstali v hostinci nad mrtvým Lužou, poněkud překvapeni vývojem událostí. také, aby si nechal pro sebe, že jde o bývalé důstojníky, protože by. O dvou zastřelených se přitom nic nevědělo, jejich totožnost zůstala četníkům i občanům Hřiště neznámá. Teprve německé gestapo, kterému byl případ nahlášen, zjistilo, kdo ve skutečnosti byli oba mrtví. Těla Vojtěcha Luži a Josefa Koreše zůstala kvůli vyšetřování tři dny v obci a poté je Němci 4. října odvezli do Brna.⁴¹

---

⁴¹ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 223.

V. Luža a jeho pobočník tak byli vlastně zabití náhodou. Do hostince se odvážili jít jen proto, že měli velmi dobře udělané falešné doklady a nečekal. Smrt generála Vojtěcha Luži byla ihned po skončení války prošetřována orgány Obranného zpravodajství, přičemž se dospělo k závěru, že vinu na celé události má přehnaná služební horlivost přibyslavských četníků. Podíl jiných osob nebyl prokázán, i když Jaroslav Honza byl vzat do vazby. Svoji roli na zbytečných úmrtích tenkrát bezesporu sehrála řada nešťastných náhod a shod okolností, ale hlavně starostova přehnaná horlivost a ustrašenost.

Později tvrdil, že mu Luža řekl, že je důstojník utíkající před gestapem.⁴² Je samozřejmě úplný nesmysl, aby po třech letech v ilegalitě udělal takovou hloupost, J. Honza si to vymyslel jako pozdější alibi. Odboj se řídil přísnými pravidly utajení. Již 4. září 1944 byla na popud Luži vydána „Všeobecná směrnice.“ Popisovala, jak mobilizovat, postihy pro bývalé důstojníky, kteří odmítnout povstát. Bodem číslo jedna ale byla přísná pravidla konspirace. „*Zachovávejte naprostou mlčenlivost o přípravách odboje před každým, kdo není přímým účastníkem. A i účastníky informujte jen podle důležitosti funkcí, které v organizaci zastávají. Řiďte se zásadou, že každý z nás má vědět pouze to, co k výkonu funkce nezbytně potřebuje. Pamatujte, že každé neprozřetelně pronesené slovo musíme zaplatit krví.*“⁴³

Starosta a četníci dostali za odměnu 2-3tisíce Kč na osobu, ale věnovali je na dobročinné účely, protože věděli, že je lidé za vraždu V. Luži později odsoudí. 10. dubna 1945 dostala brněnská ústředna gestapa rozkaz z Berlína rozprášit Lužův popel kdesi na silnici u Brna.

Radomír Luža se rozhodl pomstít svého otce a sestavil dvanáctičlenný oddíl (8 Rusů a 4 Češi) ze svých spolupracovníků a bývalých sovětských zajatců, kterému velel. Cílem bylo potrestat četníky, kteří zabili jeho otce a starostu, který ho prozradil. Dne 26. října 1944 kolem 20. hodiny zabušili partyzáni na dveře četnické stanice v Přibyslavi a ohlásili se jako německá

---

⁴² LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 225.

⁴³ VESELÝ-ŠTAINER, Karel. *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Sfinx, 1947. s.134.

policie. Po vpuštění do stanice ji rychle obsadili. Momentálně byl přítomen jen jeden četník, ale další se objevili za chvíli. Na příkaz partyzánů museli ještě dojít pro velitele stanice Bohuslava Mečírě, který byl nemocný doma. Pak se přítomní četníci dozvěděli, že byli odsouzeni k trestu smrti za vraždu Vojtěcha Luži a Josefa Koreše. Po seznámení s rozsudkem byli postupně odváděni do sklepa a tam popraveni. Šlo celkem o pět četníků (Karla Sojku, Bohuslava Mečírě, Stanislava Kunderku, Ondřeje Otevřela a Jiřího Hörnera), z nichž jeden, strážmistr Hörner, byl střelou jen omráčen, a protože ho zavalila mrtvá těla, akci partyzánů přežil. Mezi čtyřmi mrtvými byli i dva ze tří četníků podílejících se na smrti generála Luži. Třetí z nich, strážmistr Josef Navrátil, již tou dobou v Příbyslavi nebyl. I jeho si však smrt našla. Zemřel v dubnu 1945, na následky těžkého zranění při náletu na Tišnov. Protože cílem partyzánů měl být původně také starosta obce Hřiště Jaroslav Honza, nelze se příliš divit, že po událostech v Příbyslavi se v obavě o svůj život uchýlil k příbuzným do Havlíčkova Brodu. Tento čin je velmi rozporuplný, protože zabili i lidi, kteří se vraždy generála Luži nezúčastnili. B. Luža i Josef Grňa se v minulosti stavěli proti kolektivním trestům, ale v nastalé situaci bylo vyhlazení příbyslavského četnictva schváleno nejvyšším velením Rady tří. Radomír Luža se ve své knize přiznává k výčítkám svědomí, ale své činy omlouvá válečnou situací.⁴⁴

---

⁴⁴ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 233.

6. Poslední měsíce války

Do listopadu přišla Rada tří o všechny schopné armádní velitele. 2. listopadu 1944 byl zatčen i třetí člen vedení J. Císař. Po zatčení velitelů ztratili zbylí členové jejich kontakty, stoupence a zásobovatele, které znali jen oni. J. Grňa jmenoval J. Svatoně vojenským velitelem Rady tří a ten převedl vedení na vojenský kolektivní výbor, v čele s J. Svatoněm, K. Štainerem, J. Robotkou a E. Soškou. Bohužel nedlouho poté byli Svatoň a Soška za Prosečí obklíčení gestapem a zabití. Generálovou smrtí skončila možnost celonárodního povstání, zbytky vedení byly schopny vykonávat jen izolované vzpoury. Spojenci ani Sovětský svaz nedodali dostatek zbraní, ale k odboji se přidávalo stále více lidí.

Z protokolů gestapa z této doby by se dalo usuzovat, že Češi byli národ udavačů, myslím ale, že údaje o postoji obyvatelstva v německých dokumentech jsou zavádějící, jak kvůli poplatnosti oficiálním tezím, tak proto, aby vyhovovali osobním potřebám autorů zpráv. Že část lidí partyzány udávala a že většina tvořila šedou zónu, je samozřejmé. Ale nezanedbatelná část partyzány podporovala a pomáhala jim. Ti, aby chránili civilní obyvatelstvo, se s ním dohodli, že vesnice, která jim zrovna pomáhá, oznámí po určité době výskyt partyzánů. Když už byli odbojáři pryč, lidé pak oznámili přepadení, oloupení nebo vynucené zásobování. Samozřejmě, že všechna hlášení nemají tento podtext, ale části z nich je možné takto rozumět.

Němci partyzány neuznávali z hlediska mezinárodního práva jako součást armád vedoucích proti nim válku. Proto jsou v oficiálních německých spisech nezýváni bandami nebo bandity. Z tohoto důvodu budu tyto názvy v citacích používat, protože dobře vystihují mentalitu okupantů.

Strach ze silícího odboje dokazuje telegram Heinricha Himmlera, adresovaný nejvyššímu vedení SS a policejním ředitelstvím v Protektorátu, který byl rozšířen ve stech kopiích. Vydával instrukce, jak postupovat při potírání partyzánů. V úvodu se píše: „Potírání band je záležitostí vedení“. Uznává výhody, které partyzánům poskytuje znalost země a velké možnosti maskování. Uvědomuje si, že má pro boj k dispozici málo jednotek, proto vyžaduje

pevné, avšak současně pružné vedení. Himmler dále pokračuje: „Řádění band zvládne jen takové vedení, které je v každé době aktivní, bez ohledu na sílu nepřítele. Podstatné je, aby nepříteli nebyla poskytnuta volnost akcí“.

Díky stále rozšířenějším akcím nařídil Heinrich Himmler vytvoření dvou vysokých velitelských orgánů: říšského vedoucího SS a náčelníka svazu pro boj s bandami. Rozkázal: „... ve velkých úsecích, které jsem prohlásil za oblast bojů, musí být dosavadní boj proti bandám ještě stupňován zintenzivněním rychlého vyhodnocování veškerého chování nepřítele, silným soustředěním všech prostředků řízení“. Odpovědni za boj s partyzány byli vyšší vedoucí SS a policie, pokud náčelník jednotek pro boj s bandami nestanovil jinak. Všichni vyšší vedoucí SS a police museli vytvořit vlastní jednotky pro boj s partyzány z lidí, které měli k dispozici, o další posily ani nebylo povoleno žádat. Řídící štáb pro boj s bandami byl ústředním orgánem pro průzkum domácího odboje a shromažďoval veškeré zkušenosti z jejich likvidace. Zkušenosti s partyzány musely být průběžně hlášeny náčelníkům jednotlivých jednotek pro boj s bandami, kteří je vyhodnotili v předpisech pro boj s partyzánskými skupinami a pro výcvik v boji s nimi.

Do mobilizačního plánu bylo zapracováno i nasazení mobilní zdravotnické služby a zajištění odsunu raněných. Říšský lékař SS podpořil společně s náčelníkem pro boj s bandami vyčlenění mobilních zdravotnických služeb. Do mobilizačního plánu bylo začleněno také letectvo. K dispozici byl jeden letecký důstojník s potřebnými zpravodajskými prostředky (například spojení s pozemním bojovým stanovištěm letectva). Bylo také nutné počítat s přiřazením letecké průzkumné spojovací jednotky, aby v případě potřeby bylo možno navázat přímé radiové spojení s jednotkami ve vzduchu. Na závěr Himmler ve svém rozkazu uvedl: „Kromě řídicích štábů pro boj s bandami vyšších vedoucích SS a policie se počítá se sestavením vždy jednoho štábu bojových skupin, aby bylo možno shrnout policejní pluky do bojového svazku asi o síle jedné divize“.⁴⁵

Sílu odboje dokazuje také dálnopis Heinricha Himmlera adresovaný K. H. Frankovi z 26. září 1944: „Váš dopis jsem obdržel. Že neztrácíte nervy, to vím. Od SS Obergruppenführera Dr.

---

⁴⁵ Odboj a revoluce. Dokumenty. Český odboj na sklonku války ve světle nacistických dokumentů. 1. díl. Praha 1970. s. 1.-6.

Kalten Brunnera jste slyšel o výzvě cizím dělníkům. Jsem přesvědčen, že musíme počítat v těchto dnech, nejpozději v příštích týdnech, s povstáním Čechů. O opatřeních je nám jasno“. Text ukazuje, že Němci si nebyli jisti sami sebou tak, jak se tvářili. V době, kdy ještě celonárodní povstání nebylo možné, se ho již obávali. Je vidět, že případné povstání byli ochotni potlačit za jakoukoli cenu, i když už válka byla jasně prohraná.⁴⁶

Jak hodlali Němci zacházet s dopadenými partyzány a jejich pomocníky je jasné z rozkazu pro velitele bezpečnosti z 3. listopadu 1944. „Jako odstrašující prostředek proti banditům v oblasti je nutno ihned podrobit krátkému řízení větší počet banditů polapených v oblasti, jakož i jejich pomocníků a osob, které uprchli z práce a o kterých se dá předpokládat, že se chtějí přidat k banditům a veřejně je pověsit v okolí míst, ve kterých se bandité dopustili přepadu. Popravení zůstanou viset veřejně na šibenici 48 hodin a budou nyní po patřičném oznámení hlídání českým četnictvem, aby se v každém případě zabránilo jejich odříznutí“.⁴⁷ Tato akce měla mít odstrašující ráz pro lidi, kteří s odbojem spolupracovali nebo se k němu chtěli přidat. V této době ale byl už odboj na Moravě tak rozšířen, že partyzáni někde drželi celé vesnice a lidi jim rádi pomáhali. Po zabití četníků z Příbyslavi začala část četnictva spolupracovat s odbojáři, ať už ze strachu, sympatií nebo vypočítavosti.

5. listopadu 1944 byl K. H. Frank silně zneklidněn situací na moravsko-slovenské hranici. Partyzánům zde nahrával příznivý terén a blízkost Rudé armády. V dopise do Berlína z téhož dne navrhuje, aby celá pohraniční pásma se slovenskou hranicí byla evakuována a aby bylo v prázdném prostoru vybudováno horské cvičiště pro zbraně SS.

Protože partyzáni potřebovali zbraně, začali po vzoru skupiny R. Luži útočit na četnické stanice a to, co začalo jako odplata za smrt generála Luži, se obrátilo v partyzánskou válku proti Němcům. Dopadem událostí bylo odstrašení četnictva ve spolupráci s Němci a mnozí četníci začali odbojáře chránit.

---

⁴⁶ Odboj a revoluce. Dokumenty. Český odboj na sklonku války ve světle nacistických dokumentů. 2. díl. Praha 1970. s. 31

⁴⁷ Odboj a revoluce. Dokumenty. Český odboj na sklonku války ve světle nacistických dokumentů. 2. díl. Praha 1970. s. 58.-59

Na podzim roku 1944 byly schozeny čtyři velké ruské desanty, čítající asi 60 lidí. Od této doby vedli odboj různé menší partyzánské skupiny podporované ruskými výsadky. Lidé z výsadku byli zodpovědní Rudé armádě a jejich úkolem bylo jen oslabování fronty, ne masové povstání. Po smrti svého otce založil R. Luža partyzánský oddíl Generál Luža, kde spolupracovali odbojáři se Sověty. Jejich úkolem byly hlavně přepady německých aut a četnických stanic, ze kterých získávali lehké zbraně. Skupina Generál Luža se stále rozšiřovala a na jaře 1945 už měla 856 aktivních členů a stovky pomocníků. Po smrti Svatoně se organizace Generál Luža stala vedoucí složkou odboje. Hlídala pozice v prostoru, kudy pravděpodobně půjdou Rusové z Brna. Ostatní skupiny s ní sousedily, v mnoha případech se i překrývaly. Nemohly totiž udržovat rádiové spojení kvůli bezpečnosti, a proto neměli přesnou představu, kde se ostatní nacházejí a co podnikají. Na začátku roku 1945 měl odboj až 750 aktivních bojovníků, rozdělených do asi 120 skupin. Rada tří operovala nejvíce mezi Prahou a Brnem, a protože schovávala mnoho výsadkářů, měla přímé spojení s Londýnem. E. Beneš jí uznal jako hlavní odbojovou skupinu v Protektorátě. Samotnou Radu tří tvořilo asi deset skupin, vojenskými veliteli byli jmenováni K. Štainer a J. Robotka. Nevedli sice bojovníky, ale vystupovali jménem Rady tří a koordinovali jednotlivé organizace. Skupina Generál Luža měla 12 oddílů, velmi důležitý byl velký ruský oddíl a PAM 5. Na jaře 1945 už kontrolovali partyzáni venkov natolik, že se Němci museli pohybovat ve větších jednotkách a jen po hlavních silnicích. Kvůli sílicímu odboji zorganizoval K. H. Frank tzv. Jagdkommando pro boj s partyzány. Každý okres, každé město mělo mít své vlastní. Velmi důležitá byla také zpravodajská činnost. Záslouhou domácího odboje, především skupinou Parsifal, byli spojenci informováni o továrně na V1 a V2 v Peenemünde a Rudá armáda získala plány opevnění Brna. Na jaře také Rada tří získala zbraně ze spojeneckého výsadku. Každý schoz do Protektorátu muselo schválit Československé ministerstvo obrany v Londýně, štáb angloamerických sil v Itálii a spojenečtí velitelé italského letiště, odkud letadla startovala. Během roku 1945 Rada tří získala 10 zásilek od spojenců, nedostala sice těžké zbraně, ale přesto se ze skupiny začala stávat ozbrojená brigáda.

Komunistická organizace se nacházela jen v Brně. Jádro oddílu Generál Luža tvořili sice sovětsí vojáci, ale skoro žádní místní komunisté.

Domácí odboj počítal se svým zastoupením v budoucí vládě a proto se snažil sestavit

poválečný politický program. Mezi cíle, na kterých se všichni shodli, patřila redukce politických stran, odsun sudetských Němců a správní reforma. Ta řešila, které podniky znárodnit, aby se udržela rovnováha mezi socialismem a kapitalismem. Nikdo nechtěl a hlavně nepředpokládal sovětizaci a znárodnění sovětského typu. Věřili, že Sovětský svaz podporuje zachování demokratického systému v Československu. Většina také spolupracovala s KSČ, věřili, že se stala plnohodnotnou parlamentní stranou. Jejich tištěný program byl umírněnější, než levicový program Rady tří. Radomír Luža a jeho přátelé politickým představitelům KSČ nedůvěřovali. Už od zimy 1944 J.Grňa uvažoval, jestli komunisté bojují za vlast nebo za nastolení komunismu. Pomalu mu docházelo, že si Sovětský svaz nepřeje samostatné osvobozovací akce národů ve sféře jeho vlivu.⁴⁸ Rudou armádu, která nás postupně osvobozovala, ale většina obdivovala. Kontakt s Rusy pro ně představoval možnost jak získat další zbraně a odeslat nasbírané zpravodajské informace. Rudá armáda věděla o jejich působení navázala s J. Grňou kontakt. „*Moskva o Vás již ví. Prosím, abyste mi sdělil, co potřebujete obdržet od velitelství Rudé armády. Chcete-li vysílačku, dám Vám ji. Zatím máte-li něco k předání, zašlete to mně a já to doslovně sdělím rádiem do Moskvy. Odpověď Moskvy Vám oznámím. Prosím, abyste určil 15 – 20 svých lidí pracujících na železnici v posádkách, aby zjišťovali, jaká vojska prochází Moravou, kde jsou na Moravě umístěna, kde jsou vojenské sklady. Všichni tito lidé, kteří budou dobře pracovat, dostanou o své práci potvrzení a budou navrženi na vyznamenání sovětskými řády.*“⁴⁹ Sovětští armádní činitelé se sice k Čechům chovali přátelsky, nemohli však ovlivnit politické záležitosti, protože i nad nimi měla dohled NKVD.

Vedení Rady tří se rozhodlo, že J. Grňa pojede na setkání s Rudou armádou do již obsazených Ivančic. Sověti měli vzít Grňu do Košic, kde byla na začátku dubna ustanovena nová československá vláda. Nová košická vláda byla kombinací starých tváří a komunistů, kteří měli díky tlaku Sovětského svazu privilegované postavení. Demokratičtí exiloví politici vyšachovali domácí odboj z podílu na vládě.

---

⁴⁸ GRŇA, Josef. *Sedm roků na domácí frontě*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Blok, 1968. s. 189.

⁴⁹ ABS, 308-0-14. s.30

Situace na našem území byla ale nepřehledná a nikdo nevěděl, která města ještě drží Němci. J. Grňa se chtěl poradit s odbojem, než začne jednat s exilovou vládou, ale s mnoha skupinami se nebylo možno spojit. Grňa se tedy rozhodl, že se zdrží pochybností o vládě, cílem cesty se tak stalo získat další vojenské dodávky. Pokud by se tak stalo, Rada tří byla rozhodnuta vyvolat celonárodní povstání. Grňa tedy vznesl jen vojenské otázky, nikoli otázky týkající se politické moci.

Do Košic dorazil až 2. května a měl velmi neurčité představy o situaci. Někteří vládní činitelé na nátlak komunistů nepřijeli ve svých funkcích, nová vláda měla být sestavena až po návratu do Československa. J. Grňa přijel jako zástupce Rady tří, Parsifalovců a částečně jednal i jménem České národní rady. Tu pokládal za skutečnou domácí vládu, která složí svou funkci do rukou prezidenta Beneše po jeho návratce zahraničí. Že stejně tak učiní i exilová vláda, aby mohly být vyhlášeny volby, díky opakovanému ujišťování nepochyboval.⁵⁰

Podle Radomíra Luži byla jeho cesta nesmyslná, protože neprotestoval proti nové vládě a jen žádal zbraně, které stejně neměl šanci dostat. Bylo jasné, že si Sovětský svaz nepřeje, aby se Češi osvobodili sami. Nechtěli nezávislou sílu, se kterou by nová vláda musela počítat. J. Grňa chtěl pravděpodobně požadovat moc pro domácí odboj později v Praze, ale to by tam musel být ještě před vládou. Bohužel přijel až pět dní po nich. Také nepřebíral v Praze od Němců, takže neměl dostatečnou autoritu, aby si na Fierlingerově vládě vynutil podíl na moci.⁵¹

Rada tří se několik měsíců snažila vytvořit vrcholný orgán domácího odboje, obnovila spojení s ROH a s tzv. 4. ilegálním ÚV KSČ. Z těchto organizací vznikla Česká národní rada (ČNR). Čekali, že v poválečném uspořádání budou v čele ti, které nominuje domácí odboj, ale členové ČNR nepatřili k nejschopnějším (ty schopnější zabilo gestapo). Nedokázali trvat na podílu na moci a ani s podporou demokratického exilu nebyli schopni zastavit komunisty. V Protektorátu vypukla revoluce, ale povstání byla náhodná a neorganizovaná. Masové nepokoje

---

⁵⁰ GRŇA, Josef. *Sedm roků na domácí frontě*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Blok, 1968. s. 296.

⁵¹ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 298.

ČNR překvapily a donutily ji k předčasnému vystoupení. Než stihla vyhlásit mobilizaci, byl obsazen Český rozhlas. 8. května 1945 složili Němci kapitulaci do rukou ČNR. 9. května přijeli Rusové a vůbec se jim nelíbilo, že Praha už je osvobozená. 10. května přijela vláda z Košic a ČNR rozpustila. Záminkou pro rozpuštění byla spolupráce s Vlasovci. Rozpuštěním České národní rady byl domácím odbojářům znemožněn podíl na moci.

7. Po válce

7.1. Radomír Luža

Po válce se Radomír Luža přihlásil na brněnská práva a stal se zemským tajemníkem Svazu národní revoluce v Brně. Díky tomu, že nebyl komunistou, byl na žádost krajského vedoucího tajemníka KSČ Otty Šlinga odejit. Poté se stal předsedou Československé sociální demokracie pro mládež. Ze začátku byl prorusky naladěný, v celé republice panovala vděčnost osvoboditelské Rudé armády. Jako cíl si vytkl vytvořit Masarykův demokratický svaz, kde by soustředil demokratické síly k prosazení společných zájmů. Představitelé politických stran s tímto hnutím nesouhlasili, báli se o vlastní moc, kterou by mohli ztratit v případě splnutí stran s tak velkým hnutím. Nevěřili, že komunisté nakonec provedou puč.

Ze začátku roku 1946 se vzorem protinacistického bojovníka stal komunistou Julius Fučík a začala perzekuce domácího demokratického odboje jako tzv. buržoazního. StB si nechala vypracovat hypotézu od Dr. Plačka, který rozdělil odboj na záporné bojary a kladnou komunu. Do tohoto schématu se pak komunistická vláda snažila napasovat všechny odbojáře. Do čela zpravodajské služby se dostal komunisticky orientovaný major Bedřich Pokorný. 8. ledna 1946 si pozval redaktory čtyř tehdy nejčtenějších novin, sociálně- demokratického Práva lidu, národně-socialistického Svobodného slova, lidovecké Lidové demokracie a komunistického Rudého práva. Informoval je o novém materiálu z dob okupace, který vyzdvihoval komunistický odboj a upíral zásluhy demokratickému. Sdělil jim, že z těchto archiválií zjistil, že existoval jen jeden odboj, a to komunistický, demokratický byl podle něj pouze výmysl a propagace určitých skupin lidí, které chtěly získat výhody a privilegia a během války si jen hráli na Maffii s vědomím gestapa. Začalo zneužívání zatčených předních nacistů, pracovníků gestapa a konfidentů, proti demokratickým odbojářům a politickým protivníkům. Příkladem toho byl soud s konfidentem Viktorem Ryšánkem, který nejvíce ohrozil skupinu kolem Vojtěcha Luži a kontakty na ní navázané. V říjnu roku 1946 se s ním v Brně konal proces před zvláštním soudem, zřízeným speciálně pro stíhání kolaborantů. V. Ryšánek sice po válce utekl na čas z Československa, ale brzy se dobrovolně vrátil, možná doufal, že se zachrání poškozením

pověsti demokratického odboje. Ve vazbě mu bylo poskytováno nadstandardní zacházení, na propustky směl jezdit za svou přítelkyní nebo domů na Vánoce. Soud s ním sice vyzněl jednoznačně, ale před tím byl využit k diskreditaci demokratického odboje. Takzvané hloubkové výslechy probíhaly přesně podle instrukcí Bedřicha Pokorného. V Ryšánkově protokolu byly zaznamenány všechny osoby, s nimiž se stýkal, a díky tomu byly zařazeny na seznam spolupracovníků gestapa, i když pro odboj prokazatelně pracovaly. J. Robotka, K. Štainer a J. Grňa tak byli obviněni z nevědomé práce pro gestapo.

Vypovídal, že odboj se dělil na dvě části, komunistickou a pravicovou a on samozřejmě patřil ke komunistům. Paradox, že jako komunista pracoval pro pravicové nacisty, nikoho nezajímalo. Ze zmanipulované výpovědi mělo vyplynout, že demokraté v ilegalitě tvořili jen společnost naivních lidí, se kterými si gestapo jen hrálo.⁵²

V případě nabourání se do skupiny kolem Vojtěcha Luži tvrdil, že se snažil zneškodnit reakcionáře, kteří ničili úsilí komunistických odbojářů. Prohlásil také, že V. Luža se s ním radil ohledně vraždy komunisty Karla Štainera, a že exilový ministr národní obrany S. Ingr dal tajný rozkaz vyčistit odboj od komunistů. Tato tvrzení byla samozřejmě nesmysl, ale dobře posloužila k zavádění představy jediného správného komunistického odboje. I přes svou spolupráci byl V. Ryšánek odsouzen a oběšen.

V zimě z roku 1947 na 1948 se domluvil s J. Císařem, že v případě puče odejdou spolu. Pomocí s odchodem do Vídně jim měli přátelé ze Socialistické strany Rakouska. Lidem se situace v Československu sice moc nelíbila, ale nenašel se žádný vůdce proti komunistům. Za svou politickou angažovanost byl již 29. února 1948 Ústředním akčním výborem Národní fronty za vedení Alexeje Čepičky zbaven všech politických funkcí. Nedávný partyzán byl veřejně označen za nepřítele lidové demokracie. Radomír Luža ještě stihl odpromovat a 29. března 1948 jako čerství doktor práv odešel přes rakouskou hranici do exilu. Krátce po puči, 29. března 1948, odešel R. Luža se svými přáteli (J. Císař) a se svou přítelkyní Libuší, přes Jaroslavice do Gross

---

⁵² POKORNÝ, Jindřich. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 366.

Kadoku v Rakousku. Hranice ještě tehdy nebyly zaminované a zadrátované a nehlídali je psi. Přátelé ze SPÖ je převezli do amerického sektoru Vídně na falešné doklady. Odtud odešli do Salzburku, do francouzské zóny, kde žádali pomoc pro E. Beneše. Málo známým činem je operace „Starý pán“. R. Luža dostal falešný francouzský pas a 10. června 1948 se ilegálně vrátil zpět do republiky. Cílem bylo pokusit se vyvést z Československa prezidenta Beneše. Jako jediná mezinárodně známá osobnost mohl Beneš obrátit oči spojenců k Československu. Podle plánu si měl E. Beneš vyjet autem na projížďku ze svého sídla v Sezimově Ústí a předstírat poruchu na autě. Vyzvedla by je zde Císařova Tatra 8 a dovezla na louku, kde by je vyzvedlo francouzské letadlo a odtud je dopravilo přes francouzskou část Německa do Paříže. Na operaci spolupracoval velvyslanec Jína a jeho žena a hlavně Císařova manželka Marie, která zůstala v Československu. R. Luža se dostal až do Prahy, kde mu M. Císařová sdělila, že prezident Beneš není kvůli zdravotnímu stavu schopen odchodu. Prezident zemřel 7. září 1948.⁵³

Francouzský odboj nabídl R. Lužovi exil v Paříži. Zde přijal nabídku S. Ingra, aby se stal členem Československé zpravodajské služby ve Francii. Bývalý exilový ministr Národní obrany, S. Ingr, se totiž stal šéfem služby zřízené u tří západních velmocí. Jeho skupina byla samostatná, ale pracovala v rámci francouzské zpravodajské služby. Zavázal se, že náklady splatí budoucí československá demokratická vláda. Lužovým úkolem bylo hlavně získávat zprávy z republiky.

Založil Svaz odbojových pracovníků a politických vězňů, kde se stal místopředsedou. Řádným předsedou byl zvolen Ferdinand Peroutka. Konečně se mu také podařilo založit Masarykův demokratický svaz, který se stal hrozbou pro rozhádané politické strany v exilu, protože mohl exil sjednotit a strany by tak ztratily podíl na moci. Od roku 1949 byl předsedou zemské organizace Sociální demokracie ve Francii.

Nukleární rovnováha ve světě změnila předpoklady, se kterými do exilu odcházel. Od roku 1952 bylo jasné, že emigrace nebude krátkodobá. Ve Francii se necítil jako doma a neměl zde jistotu hmotného zabezpečení. 15. února 1949 byla ustanovena ve Washingtonu Rada

---

⁵³ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 346.

osvobozeného Československa a tímto krokem se hlavní činnost exilových skupin přesunula do USA. 1. července 1949 byl v New Yorku ustanoven Národní výbor pro svobodnou Evropu, finančně podporovaný USA a od 1. května 1951 začalo vysílat rádio Svobodná Evropa. V roce 1953 získal on i jeho žena vízum do USA. Zde se přihlásil na večerní studia na Columbia University. On i jeho žena museli pracovat. Situace se zlepšila, když v roce 1955 získal stipendium na New York University, kde se soustředil na obor evropské dějiny. V roce 1958 získal diplom Master of Arts. Jeho práce u profesora Leo Gershoye se zabývala vlivem francouzské revoluce na Novou Anglii v USA v letech 1788-1791. Doktorská disertace u profesora A. Williama Salomonea z roku 1959 pojednávala o odsunu sudetských Němců a vyšla v roce 1964 pod názvem *The Transfer of the Sudeten Germans. A Study of Czech-German Relations 1933-1962* v New Yorku a Londýně.

Konec jaderného monopolu USA změnil strategii exilu. V nových mezinárodních podmínkách se zdála varianta vývoje cestou postupných změn komunistického režimu nejlepší strategií. Pokus o rozvolnění totalitní struktury mohl být proveden jen tlakem na vedoucí politickou sílu, kterou u nás představovala KSČ. Destabilizovat ji znamenalo vést dialog s lidmi doma. Monopol moci KSČ bylo možné narušit pouze dialogem zleva. Americká vláda si byla vědoma klíčové role demokratické levice a středu.⁵⁴ Díky nastalé situaci založil R. Luža s Pavlem Tigridem v roce 1955 politicko-kulturní čtvrtletník svědectví. Časopis byl zasílán do Československa ilegálně, ale i poštou na adresy vybraných lidí. Časopis se nesnažil o dialog s komunistickým režimem, ale podporoval a informoval ty, kteří se stále snažili o obnovu československé demokracie.

Dialog s Československem nemohl být veden v rámci mezistátních vztahů. Kontakt s domovem tak udržovaly mezinárodní organizace, odbory a hnutí mládeže. Hlavní roli hráli funkcionáři sociálně-demokratický stran v mezinárodních grémiích, tedy socialistická internacionála (SI) a mezinárodní svaz socialistické mládeže (IUSY). Národní výbor pro svobodnou Evropu podporoval mezinárodní styky a umožňoval účast na konferencích IUSY po celém světě. Úzká spolupráce mezi R. Lužou a IUSY vyústila v nabídku pracovat jako poradce

---

⁵⁴ LUŽA, LUŽA, Radomír. *Sociální demokracie. Kapitoly z let exilu 1948-1989*. Praha 2001. s. 198

v záležitostech střední a východní Evropy ve Vídni. Díky ideologickému uvolnění v Československu v 60.tých letech bylo hlavní snahou politicky a ideologicky destabilizovat KSČ podporou reformních sil uvnitř strany. Radomír Luža byl pověřen vypracováním plánu na udržení styků s mládeží z východní Evropy. Československá státní bezpečnost od začátku sledovala jeho činnost. Podle dokumentů z archivu Ministerstva vnitra byl jeho svazek založen 6. října 1961 pod názvem Louka. Šlo o společnou akci několika útvarů Státní bezpečnosti: rozvědky, kontrarozvědky a krajských správ Brno a Hradec Králové. Rozvědka celou akci řídila, v jeho spisu se objevilo pět set třicet osm zpráv o Lužově činnosti. Rozvědka využívala také informátory, kteří se vydávali za přátelé Lužovy rodiny. V roce 1966 se vrátil zpátky do Spojených států a stal se profesorem moderních dějin na Lousianské státní univerzitě v New Orleans. Rok poté přestoupil na Tulane University, kde přednášel moderní německé dějiny, dějiny habsburské monarchie, dějiny mezinárodních vztahů a dějiny 20. století. Univerzitní kariéře se věnoval přes dvacet pět let. Celou tuto dobu byl jedním z vedoucích členů Sociální demokracie v exilu. Do Československa se vrátil v lednu 1990 a jeden semestr hostoval na Pražské filozofické fakultě. Vyjadřoval se kriticky k popřevratovému vývoji v zemi. *„Vadila mi atmosféra v zemi, to, co vás prostupuje, ale co nemůžete přesně a zřetelně kvalifikovat. Viděl jsem, jak se pod záminkou pokroku a evropanství zpochybňovaly hodnoty a rušil vztah k národním tradicím. Vládní politika návratu k překonaným formám kapitalismu se mi jevila trapnou. Někdy jsem proto až utíkal do Vídně a zpět do USA, kde jsem žil normálním životem bez mafiánů a naivních nihilistů. Ale považoval jsem za svou povinnost posilovat vědomí, že národní společenství se nemůže trvale vyvíjet bez historické paměti, vize a smyslu pro nadosobní hodnoty, které představují nemanipulovatelný prvek sounáležitosti legitimizující tento stát.“*⁵⁵

Ve své badatelské práci se zabýval především historií meziválečného Československa, problematikou druhého českého protinacistického odboje a poválečným odsunem Němců. Zemřel 26. listopadu 2009.

---

⁵⁵ HRUBÝ, Petr. *Rozchod 1948. Rozhovory s českými poúnorovými exulanty*. Praha 2006. s. 228.

7.2. Vyšetřování oddílu Generál Luža a Rady tří

Po roce 1948 byla jednotka Generál Luža vyšetřována komunistickými úřady. Podle spisu StB jí velel Bohuslav Indra, krycím jménem Havran. Vyšetřovatelé tedy ani nevěděli, že B. Indra byl jen oficiálním vůdcem. Fakticky jednotku vedl Radomír Luža, který myslel si, že díky svému mládí (22 let) by neměl u spolubojovníků dostatečnou autoritu, a proto požádal Havrana o záštitu. R. Luža patřil mezi několik nejdůležitějších členů, ve spisu je zdůrazněno podtržením, že „je toho času za hranicemi.“ Jako další důležité členy zpráva uvádí bratry Kristkovi, Karla Malého a jedinou uznávanou ženu skupiny Vlastu Homoláčovou. StB si dala práci dohledat přesné adresy a partyzánské přezdívky všech zúčastněných. StB udává, že skupina existovala už od začátku roku 1944, ale v tomto roce nevyvíjela žádnou pozoruhodnou aktivitu, která by nějak škodila říšskoněmecké armádě. Josef Grňa i sám Radomír Luža datují vznik oddílu Generál Luža až do podzimu 1944, vznik podmínila smrt V. Luži.⁵⁶

Během dubna 1945 bylo uskutečněno dvanáct spojeneckých schozů lehkých zbraní, tři z nich měli být pro oddíl Generál Luža, ale povedl se jen jeden nedaleko obce Svatoslav. Jednotce bylo poté shozeno 21 beden válečného materiálu, které byly poté rozděleny i mezi ostatní oddíly. Spis také komentuje sestřelení jedno anglické sestřelené letadlo.⁵⁷ StB tož nezaregistrovala, že v letounu Liberator byla americká posádka. Skupina Generál Luža se o Američany postarala a 23 dní je ukrývala v Nihově, než se je podařilo předat Spojencům. Další zbraně získávali například přepady německých automobilových kolon. Ve spisu se píše, že přepadli osm německých aut v obci Rapotice a některé Němce zastřelili.⁵⁸ Při přepadech dával ale R. Luža Němcům možnost se vzdát a potom nebyli zastřeleni, což zpráva vůbec neuvádí. Snaží se ho vykreslit jako bezohledného zabijáka. Na případě vesnice Košíkov ukazuje Lužu a bratry Kristkovy jako „nepřátele lidu“. Z rozkazu G. Kristka provádělo civilní obyvatelstvo tzv.

---

⁵⁶ LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6. s. 254.

⁵⁷ ABS, 308 – 0 – 149. s. 4.

⁵⁸ ABS, 308 – 0 – 149. s. 1.

záseky na silnicích, to znamená, že kácelo stromy, aby zpomalilo nebo zastavilo kolony německých aut. Spis uvádí, že obyvatelé tak konali nedobrovolně ze strachu před partyzány. Po provedení rozkazu přijel do Košíkova oddíl německých vojáků, jehož velitel chtěl pro výstrahu postřílet všechny dospělé muže ve vesnici. Tehdejší starosta Jan Horta uprosil německého důstojníka pod slibem, že do dvou hodin stromy odklidí, což se stalo. Partyzáni z oddílu Generál Luža se prý ukryli v lesích, podle zprávy „*bez ohledu na to, co podniknou Němci a vystavili tak civilní obyvatelstvo Košíkova velkému nebezpečí.*“⁵⁹

Jednotka je chválena, že skutečně ze začátku byla postrachem německé armády a morální posilou lidí. Později se však její akce prý změnila na obyčejné krádeže a přepady. Díky velikosti jednotky bylo velmi složité její zásobování, mnoho lidí muselo být nakrmeno a ošaceno. Proto partyzáni sháněli proviant kde se dalo a některé zboží nebylo zabaveno úplně legálně. Z hlavního skladu tabáku ve Velké Bíteši například skupina odcizila asi 1500 kusů cigaret⁶⁰, které jistě nepotřebovala. R. Luža ve své knize zabavení cigaret omlouvá tím, že majitel skladu František Babák spolupracoval s Němci. Dalším důvodem prý byla stresující atmosféra mezi partyzány. Zvláště mezi Rusy byla situace obzvláště napjatá díky neustálému strachu z odhalení a jednotvárnému životu v zemljankách. Přinesením a rozdělením cigaret se snažil rozptýlit atmosféru a vyvolat zdání normálního života.

Skupina Generál Luža byla také po roce 1948 obviněna ze dvou vražd. Zde však vyvstává otázka, co lze během války kvalifikovat jako vraždu. Jeden ze sovětských uprchlých válečných zajatců byl zabit v zemljance svými spolubojovníky, prý na popud R. Luži, který na něj žárlil.⁶¹ Ve skutečnosti byl Rus zastřelen, protože přestal dodržovat pravidla konspirace a normálně se ukazoval ve vesnici, u které se schovávali a tím ohrožoval život všech zúčastněných. Rozkaz k zastřelení nevydal R. Luža, ale dohodli se na něm jeho ruští spolubojovníci.

---

⁵⁹ ABS, 308 – 0 – 149. s. 1.

⁶⁰ ABS, 308 – 0 – 149. s. 2.

⁶¹ ABS, 308 – 0 – 149. s. 2

Všechna obvinění ve zprávě musíme však brát s rezervou, protože zpráva o skupině Generál Luža vznikla v roce 1952, tady v době, kdy se komunistická vláda snažila zdiskreditovat domácí demokratický odboj. V jejím závěru se píše: „*Všechny akce byly řízeny vedoucími, kteří nemají kladný vztah k lidově demokratickému zřízení.*“⁶²

I když partyzáni udělali určitě mnoho chyb, lze jejich chování částečně ospravedlnit situací, v jaké se ocitli. Kromě Rusů většina z nich nebyla před válkou aktivními vojáky, vzhledem k okolnostem ale byli přinuceni vzít do ruky zbraň a bránit se. Museli se i několik let skrývat, často měnit úkryty, žít v nelidských podmínkách a byli pod velkým psychickým tlakem. Například R. Luža odcházel do ilegality jako jednadvacetiletý intelektuál, jemuž byl vojenský život jeho otce zcela cizí a okolnostmi byl donucen naučit se bojovat, aby přežil.

Je tedy pochopitelné, že na přelomu let 1944 a 1945, v době, kdy se blížila Rudá armáda a partyzány začal opouštět všeprostopující strach z Němců a jejich pomahačů, docházelo k mnoha nadstandardním situacím a řešením.

Státní bezpečnost měla také přesné informace, které jednotky byly napojeny na Radu tří a její oddíl Generál Luža. Jako obzvláště nebezpečnou jednotku vidí PAM 5, jehož členem R. Luža přechodně byl, spis ho ale uvádí společně s Vlastou Homoláčovou jako jejího velitele.⁶³

StB ale přehlídla při snaze zdiskreditovat R. Lužu jednu důležitou skutečnost a to, že v této jednotce převažovali hlavně „naši sovětští osvoboditelé.“

Členové Rady tří na Tišnovsku a Velkobítešsku patřili k demokratům a tím se „*projevili jako nepřátelští socialismu. Několik těchto vedoucích bylo zajištěno v důsledku protistátní činnosti.*“⁶⁴ Mezi ně patřila i Vlasta Homoláčová, spolupracovnice a dobrá přítelkyně R. Luži. Nevedla sice vlastní skupinu, ale působila jako kurýr a spojka mezi vedoucími představiteli odbojové organizace. Vězněna byla od dubna 1949 až do roku 1960.

---

⁶² ABS, 308 – 0 – 149. s. 2.

⁶³ ABS, 308 – 0 – 149. s. 3.

⁶⁴ ABS, 308 – 0 – 149. s. 3.

Závěr spisu o skupině Generál Luža a odbojové organizaci Rada tří samozřejmě vyznívá pro ně nepříznivě, což je dáno především politickým ovzduším této doby. Vyzdviženy jsou jen zásluhy sovětských skupin, autorovi textu vůbec nedělá problém paradox, že o stránku zpátky popisuje sovětskou skupinu PAM 5 jako obzvláště nebezpečnou socialistickému státu. Tvrdí se zde, že si Rada tří přivlastnila všechny zásluhy po odchodu Rusů. Skupiny spolupracující s Radou se připojily až po osvobození a to jen na základě volné spolupráce s B. Indrou nebo s R. Lužou. Po válce se sdružily pod vedením J. Grni v Brně, které celé ovládly a založily Svaz národní revoluce (SNR). „*Všichni tito partyzáni se projeví jako kariéristé, kteří již v roce 1945 se snažili vyzískati na základě této činnosti co největší výhody pro sebe. Aby docílili politické prestiže, tak do R3 zaregistrovali všechny známé osoby se kterými udržovali styk, dále všechny osobina které se někdy v době okupace obrátili nebo kteří jim poskytli materiální nebo jinou pomoc. Tím se stalo, že skupina partyzánů R3 se do značné míry rozrostla a veřejnost se tomu po osvobození brzy začala diviti, kde se nabralo tolik partyzánů, o kterých v době okupace vůbec nevěděli, ale znali partyzány Rudé armády, kteří po osvobození ihned z okresů odešli.*“ Partyzáni z Rady tří si podle StB vzájemně potvrzovali domnělou odbojovou činnost a akce, které prováděla Rudá armáda si přivlastnili.⁶⁵

Nikde jsem se nedočetla, že by odbojáři z Rady tří popírali zásluhy sovětských partyzánů, kteří utekli ze zajateckého tábora. I ti antikomunističtí Rudou armádu obdivovali. StB si také neuvědomila, že Rusové netvořili samostatnou jednotku, ale oficiálně uznávali jako vrchní vedení Radu tří. Jiná situace panovala u sovětských výsadek, ti byli přímo podřízeni Rudé armádě. Ale každý výsadek musel spolupracovat s českými partyzány, takže se nedá říci, že by Češi na jejich úspěšných akcích neměli žádný podíl.

Dalším paradoxem spisu je, že uznává jako dobré partyzány ty, co ukrývali uprchlé sovětské válečné zajatce a pomáhali jim, ale zároveň odsuzuje hlavní funkcionáře Rady tří jako reakční živly, které musejí být zlikvidovány.

---

⁶⁵ ABS, 308 – 0 – 149. s. 4.

8. Závěr

Prostředí, ze kterého pocházeli lidé, kteří přidali do řad domácího odboje, bylo velmi odlišné, přesto lze spatřovat určité společné prvky, které všechny spojovaly.

Členy odboje se stali, jak nejvyšší představitelé vlády, jejich kolegové i podřízení, tak obyčejní lidé, jejichž práce byla pro úspěch celého odboje velmi důležitá. Vedla je k tomu hluboce zakořeněná demokratická tradice první republiky, kdy ještě slova jako vlast a sbeobětování nebyla prázdným pojmem.

Předpoklady pro vznik protinacistického odboje se formovaly bezprostředně po vzniku Československa v roce 1918. Tomáš G. Masaryk dokázal lidem vštípit hrdost na svoji zemi, a proto ve 30. letech nebyli ochotni přihlížet omezování svých demokratických práv a svobod. Při vyhlášení mobilizace pro ně bylo samozřejmé jít bránit republiku. Mnoho z nich chtělo bojovat i po podepsání Mnichovské dohody, ale prezident Beneš jim v tom silou své autority zabránil. Otázkou stále zůstává, jestli jednal správně. Lidé se nechtěli smířit s tím, že by zase spadali do sféry vlivu jiného státu. Stejně smýšleli i budoucí členové odbojové organizace Rada tří. Ta začala vznikat po odchodu generála Vojtěcha Luži do ilegality. V. Luža kolem sebe do roku 1944 shromáždil skupiny na sebe volně navázaných spolehlivých lidí. Vzhledem k tomu, že se skupiny navzájem překrývaly, docházelo při odhalení jednoho člověka k řetězové reakci. Z bezprostřední blízkosti V. Luži však nikdo po zatčení nepromluvil a i přes mučení neprozradil své spolupracovníky. Řada ze zatčených raději zvolila dobrovolnou smrt.

Vzhledem k demokratickému smýšlení generála Luži byl po roce 1948 úplně zapomenut a ani po roce 1989 se mnoho nezměnilo. Myslím, že je to velká škoda, byl to jeden z mála lidí, který by možná dokázal silou své osobnosti vymoci domácímu odboji podíl na moci v poválečné vládě.

Jeho syn, významný historik Radomír Luža následoval svého otce do ilegality a po jeho smrti založil vlastní partyzánský oddíl Generál Luža. V jeho případě hrálo velkou roli rodinné zázemí, stejně jako později bratři Mašínové následoval odkaz svého otce. Naštěstí byl prozíravý

a po roce 1948 odešel do emigrace. Stejně jako jeho otec na začátku války, by i on byl jeden z prvních obžalovaných.

RESUMÉ

The Race of three was the czech home resistance group and it operated at Moravia in the neighbourhood of Brno and moravian side of Czech – Moravian Highlands. The leader of the group was general Vojtěch Luža. V. Luža went to the illegality in the year 1,942 after the warning from his good friend and czech prime ministr Alois Eliáš. A. Eliáš was arrested few days later.

The group doesn't start like a big organization and maybe this the reason, that it holds to the end of the second world war. V. Luža didn't believe, that the big organization hasn't chance to escape SS policy more than two years. He had a true, all of bigger organizations like ON, PÚ, PVVZ, ÚVOD and PNRV were destroyed in one year.

In the Czech republic is not good terrain to make the resistance war, so they concentrated to inform exil government a and allies. Our country had advantageous position in the rear of the German Empire.

In the year 1943 V. Luža met Josef Grňa and they started to cooperate together. They thought, that the uprising is possible to make, as late as the allies will be close to the czech border. In the same year they met Josef Císař. He had his own resistance group in the highlands and he cooperated with the firemen who had the cars, petrol and good conection between themself and huntsmen, who had legal weapons.

After destroying the group PRNV Edvard Beneš acknowledged the Race of three like the leading group of the home resistance. They planned the allrepublic uprising to the end of the zear 1944. They wanted to ocupate the SS stocks of weapons which were close to Prague. Their plan was disclosed, the general Luža had to go back to the highlands, because Prague was danger for him. On the way he was shotted at Hříšně village. With his death finished the hope for allrepublic uprising.

The group existed to the end of the war, it cooperated with russian soldiers, who left from the concentration camps and helped to liberate the country.

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

BENEŠ, Edvard. *Mnichovské dny*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Naše vojsko, 2003. ISBN 80-206-0673-4.

BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Prostor, 1999. ISBN 80-7260-017-6.

DOLEJŠÍ Vojtěch: *Noviny a novináři*. Praha 1963

GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí koruny české 1938 – 1945*. Svazek XV, a Praha: Nakladatelství Paseka, 2006. ISBN 80-7185-582-0.

GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí koruny české 1938 – 1945*. Svazek XV, b Praha: Nakladatelství Paseka, 2006. ISBN: 978-80-7185-835-5.

GRŇA, Josef. *Sedm roků na domácí frontě*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Blok, 1968.

HAZDRA, Zdeněk a kol. *Mnichov 1938 a česká společnost*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. ISBN 978-80-87211-06-9.

HAZDRA, Zdeněk. *Česká společnost od Mnichova k válce*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. ISBN 978-80-87211-20-5.

HEIDRICH, Arnošt. *Hrstka vzpomínek*. In *Rudolf Jilovský*. New York, 1955.

HRUBÝ, Petr. *Rozchod 1948. Rozhovory s českými poúnorovými exulanty*. Praha 2006. s. 228.

KAPLAN, Karel - PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Nakladatelství Barrister & Principal, 2008. ISBN 978-80-7364-049-1.

KRŮTA, Václav. *K věznění Arnošta Heidricha na pražské Jenerálce v závěru druhé světové války*. In *Československá republika v letech 1918-1948 : s přihlédnutím k životu a dílu velvyslance Arnošta Heidricha (1889-1968) (významného josefovského rodáka)*. Jaroměř: Městské muzeum, 2001 (Paseka).

LUŽA, Radomír. *V Hitlerově objetí. Kapitoly z českého odboje*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Torst, 2006. ISBN 80-7215-286-6.

LUŽA, Radomír. *Sociální demokracie. Kapitoly z let exilu 1948-1989*. Praha 2001.

Odboj a revoluce. Dokumenty. Český odboj na sklonku války ve světle nacistických dokumentů. 1. díl. Praha 1970.

Odboj a revoluce. Dokumenty. Český odboj na sklonku války ve světle nacistických dokumentů. 2. díl. Praha 1970.

PEKÁREK, Bohumil. Odboj a revoluce. Studie. Přehled dochovaných ilegálních tisků v českých zemích z období od 30.9. 1938 do 14.3. 1939. díl I. Praha. 1969

POKORNÝ, Jindřich. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.

VESELÝ-ŠTAINER, Karel. *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Sfinx, 1947.

ABS, fond - Generál Luža, 308 – 0 – 149

ABS, fond – Josef Grňa – vedoucí organizace R-3 a předseda Svazu národní revoluce, 308 – 0 – 141

ABS, fond – Věcná kartotéka poznatků z doby okupace, díl I., 305 – 453 – 1

ABS, fond – Správa vyšetřování StB – Stíhání nacistických válečných zločinců, 325 – 156 – 4